

ŽIENSKI SVIET

LETO XVII
JULIJ
AVGUST
1939

*Angela Vode: Naši izobraženki / Iva Breščak: Just Poštenjak — patron
alfajske bolnišnice / Ina Slokan: Sin / Vida Taufer: Sreča / Erna Muser:
Poletna slika / Milica Miron: Pisma iz Sarajeva / Pavla Hočevár: Pokažimo
se svetu / Svojevrsna manifestacija slovanske misli / O. G.: Naše žene pred
novimi nalogami / Duša V.: Pisma ženi / Lidija Grilec: Zvečer / Pavla
Hočevár: Ana Eleonora Roosevelt: Spomenica evropskim ženam / Lidija
Grilec: Nemoč / Umetnost: V. I. R.: Zora Zarnik / Javni dogodki, ki
morajo zanimati tudi žene / Po ženskem svetu / Naše žene pri delu / Nove
knjige: A. V.: «Knjiga o delovnih pogojih za delavke» — Erna Muser:
Marija Majerjeva: «Rudarska balada» — Dora Vodnik: Knjige mladinske
matice za leto 1939 — Ivan Bratko: Gibanje cen in naše kmetijstvo /
Priloge: Naš dom, Modna priloga in krojna pola*

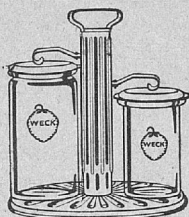
Mestna hranilnica Ljubljanska

ima
lastnih rezerv okoli Din 25,000.000—
Nove in oproščene vloge

Din 195,900.000—
so vsak čas izplačljive brez vsake omejitve
Za vse obveze hranilnice jamči
mestna občina ljubljanska

Za vkuhanje vsakovrstnega sadja, sočivja in mesnih izdelkov so najboljši svetovno znani originalni

„WECK“ovi kozarci



Dobite jih v vseh velikostih s potrebnim priborom v tovarniški zalogi trdke

Schneider & Verovšek ter
Av. Agnola v Ljubljani

v Mariboru: **Pinter & Lenard**
in Carl Lotz

v Celju: **Jos. Jagodič**

v Ptuj: **Anton Brenčič**

v Kranju: **Peter Majdič, Merkur**

ki
nosijo
to
zaščitno
znamko

Zahtevajte nove
ilustrirane ceni-
ke z znatno zni-
žanimi cenami.

Najboljše blago za moške obleke in površnike
za spomlad in poletje Vam nudi

Domače blago, ki konkurira
s prvovrstnim inozemskim

VI. Teokarović & Co.

Ljubljana, Wolfova ulica šte. 10

Zenski Svet izhaja vsak mesec v Ljubljani. Letna naročnina za list z gospodinjsko prilogo «Naš dom», modno prilogo in krojno polo z ročnimi deli znaša *din 64*—, polletna *din 33*—, četrtletna *din 17*—. Posamezna številka *din 6*—. Sam list s prilogo «Naš dom» ali same priloge *din 40*—, Za Italijo *Lit 24*—, posamezna številka *Lit 250*; za ostalo inozemstvo *din 85*—. Račun poštne hranilnice v Ljubljani šte. 14.004. Uredništvo in uprava v Ljubljani, Tavčarjeva ulica 12/II. Telefon šte. 32-80. Izdaja Konzorcij Zenski Svet v Ljubljani. Za konzorcij in uredništvo odgovorna Milka Martelanc.

Tiska tiskarna Veit in drug, družba z o. z., Vir, pošta Domžale. (Predstavniki Peter Veit, Vir.)

Naši izobraženki

Angela Vode

V družini narodov imajo mali narodi posebno težak in kočljiv položaj. Njihova številčna majhnost jim povzroča občutek manjvrednosti, saj so potisnjeni na podrejeno mesto, ki ga spričo današnje mednarodne brezpravnosti posebno težko občutijo. Iz svojega malodušja se more rešiti mali narod le tedaj, če ima toliko zdravih prvin v sebi, da se dvigne po svoji kvaliteti, ki ima izvor v čutu odgovornosti, katero mu narekuje njegova zavest povezanosti s svojimi rojaki, s svojo zemljo in s preteklostjo svojega naroda. Samo taka zavest more vzporediti narod med resnično kulturne narode in mu zagotoviti častno mesto med drugimi narodi — vkljub njegovi majhnosti.

Ce kateri narod v Evropi, moramo Slovenci stremeti za tem, da vzbudimo to zavest v poslednjem članu našega naroda. Kajti naš življenjski prostor, kakor koli je majhen, je predmet skomine večjih in močnejših sosedov, ki načelno zamenjujejo pravico s silo. Zato moramo podvojiti naš napor, da izoblikujemo iz sebe narod, ki bo z upravičenostjo lahko terjal priznanje kulturnih narodov.

Za zgled nam more služiti danski narod, o katerem pravijo, da je bil še pred sedemdesetimi leti ubožen in neveden ter je bedno životaril na slabo obdelani zemlji. Jetika in pijanstvo sta bili tudi tamkaj ljudski bolezni, kot pri mnogih drugih narodih, ki jih resnična kultura ni preobrazila od korenin, marveč je zajela le njih vrhnje plasti. To je videl protestantski škof Grundtwig, ki je spoznal, da je treba graditi narodno kulturo pri temeljih, če naj se v resnici dvigne ljudska blaginja: začel je vzgajati ljudstvo. Vzgaljal pa ni samo z moraliziranjem, marveč je poskrbel, da postane vse, zlasti kmet in delavec, v resnici last vsega naroda. Ustanavljal je ljudska vseučilišča, kjer je vzgaljal ljudi prosvetno in gospodarsko. Te njegove šole so imele tak uspeh, da so zaslovele po vsem svetu. In kako je danes na Danskem? Češki pisatelj Karel Čapek z navdušenjem opisuje posebnosti iz te dežele blagostanja, poštenosti in demokracije: «Nikjer nobenega berača, nikjer niti sledu bede; nedavno so našteli na Danskem samo šestnajst ljudi, ki nimajo strehe nad glavo . . . Otroci so debeli in zdravi, hranjeni s sirom in mlekom . . . Nobenega policaja na cesti: pazimo sami nase!» To je resnična vzgoja ljudstva, ki je pa niso dosegli s terorjem in brezpravnostjo, marveč z resnično demokracijo. Zato ima tam prebivalstvo

čudovit smisel za pravo kulturno discipliniranost, ki je postala bistvena lastnost danskega človeka. Kakšna svoboda je na Danskem, najbolje prica dejstva, da tankaj ni niti solska obveznost uzakonjena, pa vendar ni med njimi nepismenih ljudi. Danes, ko so se tudi oni začutili ogrožene, so se zavestno in ponosno pripravili na obrambo domovine. Vse njihove izjave pričajo enodušno voljo, boriti se do zadnjega za svojo neodvisnost in svojo zemljo. In vendar jih je samo tri in pol milijona.

Isto sliko napredka nam nudijo tudi nekateri drugi mali narodi. Norvežanov je bilo pred osemdesetimi leti komaj dva milijona, pa so se vendar po svoji kulturi povzpeli med prve narode na svetu.

Slovenci si moramo postaviti za zgled edinole te narode, če hočemo pregnati svojo malodušnost, ki žal, nikakor ni neutemeljena. Zunemarjenje vzgoje v gospodarskem in obče kulturnem pogledu, brezobzirno izkoriščanje našega delavca in kmeta, ki je odrasel od tujerodcev ali pa od «Slovencev», ki nikoli niso vrasli v narodno občestvo v takem smislu, da bi videli v svojem podrejenem rojaku sočloveka in sodržavljana, ni moglo med našim narodom nikdar ustvariti one povezanosti, ki jo mora občutiti ves narod zlasti v času nevarnosti. Če je danes, ko doživljajo narodi usodne trenutke, pri nas premalo zavednosti ali celo brezbriznost, tedaj je gotovo vzrok za to v prvi vrsti pri tistih, ki so bili poklicani ali so se sami poklicali, da delujejo «za narodov blagor».

Kakor o politiki tako tudi o večjem delu izobraženstva ne moremo trditi, da je našlo pot do naroda v takem smislu, da bi začutilo njegove potrebe in mu kazalo pot do višjega kulturnega življenja in do sistematičnega zboljšanja njegovega gnotnega položaja. Vzrok za to je dvojen. Ne da se tajiti, da si ni del inteligence, pred vsem iz vrst učiteljstva, (če izuzamemo duhovnike, ki imajo posebne naloge svojega stanu) a zlasti med mladim rodом tudi iz vrst drugega izobraženstva resno prizadeval približati se ljudstvu in ga dvigniti socialno in gospodarsko ter na ta način tudi vzbuditi njegovo narodno zavest. Če ni uspel tako, kot bi moral, krivda ni na njegovi strani, marveč predvsem na naših edinstvenih razmerah, ko se je že vedno vsako delo osumljalo in tudi onemogočalo, če ni nosilo političnega pečata.

Drugi del izobražencev — in ti so v večini — se je pa zaprl v svoje veličje, se dal imenovati «sol naroda» in se ni zavedel, da je njegovo delo samo tedaj v službi naroda, če dviga kulturo njegovih najširših plasti. Imamo primere med narodi, ko je vrhinja plast visoko izobražena, saj je črpala znanje v najvišjih kulturnih žariščih sveta, medtem ko tone ljudstvo v nevednosti in ubožtvu. Tak narod ni kulturn, a krivda na njegovi zasljalosti nosi prav tista visoka inteligenca, ki se ne zaveda dolžnosti do svojega naroda. Rudolf Bičanič, marljivi sodelavec glasnika pravic hrvatskega naroda Vladka Mučka, je v svoji knjigi «Kako živi narod» naslovil podobne ugotovitve na račun hrvatske inteligence in hrvatske gospode vobče, kateri posebno zameti, da pozna vse politične probleme sveta, ne

pozna pa tegob, ki tarejo njegove lastne rojake na vasi. O tej inteligenci pravi Bičanič, da je narodna samo formalno, ne pa tudi stvarno. Socialna pa da je le v teoriji ter le malo ve o resničnem narodnem življenju, o katerem često nimajo niti pravih pojmov. Premalo pozornosti posveča posameznim pojavom, ki jih ne veže v celoto.

Da velja kritika Bičaniča tudi za večji del slovenske inteligence, priznavajo mnogi naši, zlasti mlajši izobraženci sami. Podoba našega kulturnega izživljanja je odkrito podal priznani glasnik naše mlajše generacije Edvard Kocbek: «V verskem življenju smo zašli v moralizem in spiritualizem, v prosvetnem delu smo kopicili mrtvo znanje, v vzgoji smo se blizali idealu dobrega in pridnega človeka, v politiki smo dosegali višek v občinskih zmaganih, v gospodarstvu smo poudarjali skromnost in varčevanje, v tako imenovani pravi kulturi pa smo razvijali zapoznele sublimacije. V vsem našem življenju je še danes videti stalno oddaljevanje od konkretnega, v vseh naših mislih in delih je razlito bolno razpoloženje za univerzalnost. V se evropske jezike govorimo, le svojega ne, socialno vprašanje na pamet vemo, delavsko-kmetskega vprašanja pred nosom pa ne rešujemo. Nikjer ne vidimo svojih lastnih nalog, pač pa se pečamo z vsemi svetovnimi vprašanji in jih pomagamo razvozlati.» (Dejanje, 1938, 148.)

Če naše izobraženstvo do nedavna ni videlo svojih pravih nalog, pa stopajo predenj danes v vsej zgodovinski nižnosti. Danes to izobraženstvo mora najti pot med ljudstvo ter se zavedati, da pomenja za mal narod, kot smo Slovenci, vsak poedinec važno postojanko na braniku svoje domovine. S sistematičnim delom in z vzgojo je treba vzbuditi narodno zavest vsakega poedinca in prekusiti njegovo miselnost. Le tako ne bo jalova naša kulturnost, ker ne bo več sama sebi namen, temveč bo postala plodna, ker bo oplajala tiste, katerim mora biti pred vsem namenjena.

Menda ni treba posebej poudariti, da velja vse to tudi za žene — za naše izobraženke. Prav one bi morale svoje delo podvojiti, ker je njihovo število manjše. A če je danes pri nas pomembna vzgoja vsakega poedinca, tedaj je potreba izobraževalnega dela skoraj še večja med ženami. Kajti ali si je mogoče misliti kulturni narod, ne da bi bile izobražene njegove matere? A to ne le poedine matere meščanske plasti, marveč vse matere iz vrst delovnega ljudstva. Tudi naše matere moramo dvigniti gospodarsko in kulturno, če hočemo, da bodo vzgojile duševno in telesno zdrav rod, ki se bo zavedal svoje pripadnosti k narodni skupnosti.

Pot pa morajo kazati naše izobraženke, ki jih kličejo žene po revirjih in po vaseh, da jih dvignejo v boljše in lepše življenje. Res, da je to delo po običajnem pojmovanju nehvaležno, saj ne prinaša ne časti, ne slave, ne drugačnega plačila, marveč često nasprotno; vkljub temu pa najde v njem človek, ki ne išče le samega sebe, mnogo tihega zadoščenja. Toda za to delo je potrebna resnična poglobitev v potrebe in težnje preprostega človeka, zlasti pa žene, spoznati razmere, v katerih živi naša preprosta mati, in iti smotno na delo, na čisto podrobno delo, o katerem morda marsikdo

misli, da ni njega vredno. Toda v tem je bistvo nalog današnjega izobraženca in izobraženke: ne delo, ki prija meni, marveč delo, ki ga narekujejo potrebe naroda v tem času! Čudovit zgled vsem izobraženkam po vsem svetu nudi Marija Curie, znanstvenica edinstvenega slovesa, ki je takoj opustila svoje priljubljeno delo, ko jo nujna dolžnost naroda, med katerim je živela, kliče drugam: «Poljakinja tedaj pozabi, da Francija ni njena prava domovina (Bilo je to tedaj, ko so se Nemci bližali Parizu.) Mati noče k svojima otrokoma. Nežno bitje, ki je tako rahlega zdravja, ne misli na svoje osebne bolečine, in učenjakinja v njej odloži svoje osebno delo, dokler ne pride zanje primernejša doba. Obvlada jo ena sama misel: služiti svoji drugi domovini. Ob tej strašni uri se v njej zopet vzbudita intuicija in iniciativnost ... Spi kjer koli, zdaj v majhni strežniški sobi, zdaj na prostem v šotoru. Študentka, ki je nekoč kljubovala mrazu v pariških mansardah, je postala brez nadaljnega vojak v svetovni vojni.»

Just Poštenjak — patron alfajske bolnišnice

Iva Breščak

Just se je ustavil prav pred ministrom. Liste iz mape je razgrnil na mizo in ves zmeden začel govoriti: «Ekscelenca! Ekscelenca! Tukaj gre za nekaj izredno važnega. Vaščani iz vasi Bete kličejo na pomoč ... Nevarnost preti, da se bo stara šola zrušila in zasula otroke ... Obracajo se na vašo ekscelenco, da bi ukazali popravo šole ali zgradbo nove. Sami tega ne zmorejo ... Veliki reveži so, ekscelenca ... Potrebno je, da se jim pomaga ... In takoj jim je treba pomagati, ekscelenca!»

Minister je mirno poslušal Justove zmedene stavke. Naposled ga je tudi mirno vprašal: «Iz katerega urada prihajate? Kdo vas pošilja sem?»

«V dvajsetem oddelku sem nastavljen, na petem hodniku; med sobo številka 39 in 40, je hitro odgovoril Just. «Sam od sebe prihajam k vam, ekscelenca. Prečital sem prošnjo in ker je stvar nujna in velevažna, sem se odločil, da vam jo osebno izročim — namesto da bi jo nesel v sobo številka 40, odkoder bi šla v sobo številka 41 in tako dalje. Bog ve, kdaj bi prišla do vas, ekscelenca! Medtem se šola lahko sesuje in pokoplje otroke ... Ekscelenca, pomislite, kakšna strašna nesreča ... po-ko-plje o-tro-ke ...», je z zaprtimi očmi močno poudarjal.

Minister je le pogledal na prošnjo in rekel:

«Vi dobro veste, kakšno pot mora prošnja preiti, predno dospe sem. Predpisano je, da skozi vse urade, iz drugega v drugega. Tako določajo postave. Vi ste s svojim ravnanjem prekršili zakon. Ali se vam sanja, da se lotite kaj takega? Da se izpostavljate taki nevarnosti! Moja dolžnost bi bila, da vas naznanim. Kazen bi dobili in iz službe bi vas vrgli ...» je resno opomnil minister.

«Ekscelenca,» se je Just vtaknil v besedo in glas se mu je tresel, «ekscelenca, vse raje potrpih, kakor da gledam ali storim kaj krivičnega. In to, da bi se odgovor na tako prošnjo zategnil, bi bila v nebo vpjičoa krivica. Pomislite, nedolžne otroke lahko zasuje! Kaj ne bi bil jaz brez vesti, če bi za en sam dan zakasnil izročitev prošnje vam samim? Ko pa sem jo jaz prvi imel v rokah! ...»

Minister je radovedno motril Justa — smešnega človekoljuba, slugo iz dvajsetega oddelka in petega hodnika. Ko je vso stvar premislil, se je obrnil k Justu in ga tako dobrohotno odslovil, kakor bi se Justu še sanjalo ne.

«No, no, že dobro, že dobro», je rekel minister s prijaznim in debelim glasom. «Prošnjo bomo že pregledali in takoj ukrenili, kar je treba. Le brez skrbi bodite. Za vas

pa bom dal ukaz, da ostanete deset dni doma — za kazen. Seveda bomo rekli, da ste dobili dopust. Tako javite tudi svojim kolegom ... Pa oglasite se še kaj tu ... a da tega ne izve nihče! Tako ... » Minister je del prst na usta in spremil Justa do vrat.

Ko se je Just po desetih dneh zopet vrnil v urad, je še z večjo vnemo izvrševal svoj posel. Srce mu je vztrepetalo, ko je kmalu po obisku pri ministru čital v časopisu sledečo vest: «Katastrofa brez konsekvenc. Vas Beta se je, hvala Bogu, izognila katastrofi, ki bi bila lahko imela tragične konsekvence. V torek zjutraj je prišel od samega ministrstva za javna dela na županstvo nalog, da naj komunalno ljudsko šolo nemudoma evakuira. Učitelji in učenci so takoj zapustili šolske prostore. Samo pol ure za tem se je stara šola z groznim ropotom sesula. Žrtev ni bilo. Samo ministrstvu se moramo zahvaliti, da je s pravočasnim nalogom preprečilo fatalno nesrečo. Istočasno je ministrstvo določilo potrebno subvencijo za graditev nove šole. Ekonomična sposobnost naše komunalne blaginje se je pač reducirala na minimum, zato smo bili primorani sestaviti memorandum in apelirati na ministrstvo ... »

Just je čital in solze so mu stopile v oči, čeravno mu ni bilo vse jasno, kar je bilo tukaj zapisano. Revež se je trudil, da bi razumel pomen vseh tistih čudnih izrazov, ki jih je učeni častnikar zapisal. Iz nekaterih prav zapisanih besed je vendar uvidel, da se je v vasi Beta preprečila velika nesreča in da je ministrstvo poslalo denar za graditev nove šole. Tako je bil Just navdušen in ganjen, da bi se bil najraje stekel zahvalit ekselenci — pa se je na koncu stopnic premislil. «Bom počakal, da mi pride pod roke še kakšna nujna in važna prošnja, pa mu jo ponesem in se mu s to potjo zahvalim,» si je rekel Just sam sebi.

Lep uspeh, ki ga je bil glede šole iz vasi Beta dosegel pri ministru, mu je polnil srce z najlepšo radostjo in čisto samozavestjo, da je storil za svojega bližnjega nekaj neprimerno dobrega in velikega.

Odslej je izvrševal svoj posel še z večjo vestnostjo, obenem pa tudi z neko gosposko dostojanstvenostjo. Saj se mu ni bilo več treba sklanjati nad mizo uradnikov in jim proseče priporočati važno ali nujno prošnjo. Smel je k samemu ministru!

Res ni poteklo dolgo časa, ko se je moral Just spet vrniti k ekselenci. Prošnja, ki mu je prišla pod roke, je zahtevala nujno rešitev. Prihajala je iz mesta Gama. Podpisanih je bilo več šolskih slug ter cela vrsta meščanov. Obtoževali so skromne ukrepe mestne protituberkulozne lige, katera je po štiriletnem nabiranju denarja in po nešteti zborovanjih in posvetovanjih izdala končno sledeči odlok: «Vsak revni šolski otrok, ki ga ogroža jetika, naj dobi dopolne v šoli skodelico mleka.» Meščani so se zgražali nad tako skromno in ničevno odločitvijo, ki ne bo pripomogla številnim revnim, jetiki zapisanim otrokom, da bi se primerno okrepili in si utrdili šibko zdravje. V prošnji so zahtevali, naj samo ministrstvo posreduje pri mestni protituberkulozni ligi, da poskrbi za ustanovo šolske kuhinje, kjer bodo šibki in ubožni otroci dobivali pred vsem primerno količino kruha in revnejši tudi krožnik tople juhe.

Vsebinska prošnje je Justa kar prevzela. Z mapo pod pazduho jo je še isti dan mahnil po stopnicah gor v dvorano k ministru. Toda tla so mu zmanjkala pod nogami, tako se je ustrašil, ko je stopil v dvorano. Tisti gospod tam pri mizi je bil čisto drug človek in Just ni vedel ali bi šel nazaj ali naprej — kar na sredi dvorane je obstal in skril mapo za hrbet. Pa ga je gospod ogovoril in poklical k mizi; nad vse prijazen je bil: «No, Just, kaj pa prinašaš dobrega?»

«Oh, ekselencija! ... kaj me poznate? ... » je jecljal ves ginjen Just. «Jaz nisem še imel časti, da bi govoril z vašo ekscelenco. Zadnjič, ko sem bil tu, sem govoril z ekscelenco Cecé ... »

«Da, da», je resno prikimal minister. «Ekselencija Cecé ni več minister, napredoval je in postal je sam predsednik ministrov. Moramo pač pohvaliti njegovo neumorno delovanje in iskreno zanimanje za točna izvajanja vseh ukrepov, ki se nanašajo na ljudske potrebe. Njemu edinemu moramo biti hvaležni, če se je zadnje čase preprečila velika

nesreča v vas Beta. Da, da... Ekscelenca Čecé si je to mesto častno prislužil. No, pa pokaži, kaj imaš v tisti mapli» je poprosil minister Babi in je smehljajoč radovedno pokukal za Justov hrbet in mu poredno požugal.

«Ekscelenca! Ekscelenca!» je spet jecjal Just ves vznemirjen in si brisal znoj, ki mu je kar curljal za ovratnik. Položil je odprto mapo na mizo in v hitrih zmeneženi stavih povedal, za kaj gre. Ko je minister slisal o nepravilnih dejanjih protituberkulozne lige iz mesta Gama, se je razhudil; kar udaril je s pestjo po mizi in ves ogorčen rekel: «Kaj, take stvari počenjaš?! Takoj, Just, jim bom posvetili. Takoj!» Nato je spremenil Justa do vrat in ga prosil, naj se še oglasi. Pa da naj o tem molči, mu je zažugal. Prav toplo mu je stisnil roko in Just je bil po tem obisku še bolj radosten in zadovoljen kot prvič. Zdaj je res čutil, da se njegovo življenje dviga na neko po božji usodi začetano pot. Kaj vse ga še čaka? Kakšni uspehi? Bog sam ve. Polzavestno so mu prišle na misel očetove besede na smrtni postelji: «... Na takem mestu, kakor čaka tebe, pridejo službenci še do predsednika vlade...» Just se je stresel ob tem spominu, kakor da bi ga presunil grešni napuh. «Moj Bog,» je vzklilnil; «ne skušaj me s takimi mislimi! Nisem vreden... nisem vreden...» je jecjal, poln božjega strahu. Zatekel se je v cerkev in tam zaobljubil, da bo to njegovo delovanje ostalo za vedno prikrito, njegovo življenje s ponižnostjo in skromnostjo prežeto. Samo eno željo si bo izpolnil. Ko je po časopisih izvedel, da je ministrstvo izpolnilo prošnjo meščanom iz mesta Gama in da je tankajšnja protituberkulozna liga ustanovila kuhinjo za ubožne šolarje, se je Just odločil, da si pojde vse ogledat tako le mimogrede, o počitnicah.

In res se je naslednje počitnice napotil v mesto Gama, da preživi tam nekaj dni. Nikomur ni znil, ne kdo in ne kaj je; kazal se je za radovednega potujočega turista, sedel je zdaj v kavarno, zdaj v restavracijo; pogovarjal se je z ljudmi in je natihoma, tako mimogrede vprašal, kaj in kako je z novimi ukrepi protituberkulozne lige. In ko so mu meščani z navdušenjem povedali vse novosti ter mu od zunaj pokazali poslopje nove šolske kuhinje, je Just postal prav opoldne pri oknu tega poslopja. Gledal je noter in videl vesele otroke, ki so sedeli pri dolgih mizah; otpleli kose kruha in zajemali iz krožnikov toplo juho. Just je ob tej sliki kar obstal; solze so mu privrele iz oči; od radosti in veselja bi bil najraje kar pokleknil tam na cesti, pa se je namah ozrl ves prestrašen naokoli, da ga morda ne opazi sam policaj, ki je stal v bližini in pazil na red. Just se je podvzval po cesti. Zahvaljeval je Boga, ki mu je podelil take naloge; in ga goreče prosil, naj ostane on sam in vse njegovo človekoljubno delovanje še za naprej prikrito in samo Bogu očito.

Iz mesta Gama je Just odpotoval v vas Beta. Rad bi si bil ogledal novo šolo. In res jo je zagledal precej, ko je stopil v vas. Saj je bilo poslopje lepo, belo, veliko in gosposko, da nobeno tako. Široka in velika okna so se svetila v soncu, se smehljala Justu in ga že od daleč prijazno in vabljivo pozdravljala.

Just je sedel pred gostilno tam nasproti šole in vaški pismonoša, ki je sedel pri drugi mizi, ga je kar prijazno nagovoril in mu ponosno pokazal na šolo, rekoč: «Tisto poslopje je naša nova šola.»

«Vidim, vidim,» je Just zadovoljno pokimal. «Pa kdaj ste jo sezidali?» je vprašal radovedno, toliko da napelje pismonoša na pogovor, ki mu je bil pri srcu.

«Ni še poteklo leto, kar smo jo postavili,» je odgovoril pismonoša in prisedel k Justovi mizi. «Stara se je sesula in velika nesreča bi se bila lahko zgodila. Če gospod niso prav od daleč, so gotovo kaj čitali; saj so vsi časopisi pisali o tem.»

«Prav od blizu seveda nisem — a čital sem že nekaj, če se dobro spominim. Vendar pa me zanima, kako je šla vsa stvar,» je Just radovedno dostavil. Pismonoša se je že na obrazu bralo, kako komaj čaka, da bi govoril o novi šoli.

«Joj, gospod, prav iz srca rad vam povem, kako je bilo,» je vzklilnil ves vzradošen. «Saj sem že rekel, da bi bili o vsem tem lahko pisali po časopisih, pa je že tako, ne smemo vsega pisati. Tudi vam povem, da je šlo vse drugače, kakor so takrat pisali. Veste,

naša prejšnja šola je bila strašno stara; bali smo se, da se bo sesula. Županstvo ni imelo ničesar v rokah, da bi bilo kaj ukrenilo; našemu poslancu smo že neshetokrat pisali in omenili, ko je prišel k nam, naj nam kaj poskrbi. Tekla so leta in leta in nič in nič ni prišlo od nikoder. Pa smo si rekli, čas je, da se kaj ukrene, če ne, nam še otroke zasuje. Tako smo trdo prišli našega poslanca, ko je bil lansko leto tukaj. V gostilni smo bili, tukajle. Pa je rekel: «Kar zapišite, če kaj potrebujete. Jaz bom že potem bral.» Hitro smo se zbrali; jaz sem napisal prošnjo na ministrstvo, gospod župan, občinski sluga in drugi vaščani so pa podpisali. Tako smo jo izročili gospodu poslancu in se priporočili Bogu. Vrag te šmentaj! ... Če mi verujete ali ne, gospod, nekaj tednov za tem pride že odgovor na županstvo. Veliko rumeno pismo, pečati, takoj niganem — odgovor od ministrstva. Stečem na županstvo, da bodo gospod župan sklicali vaščane in jim prebrali pismo. Mož se ga je bil nalezal, nič ni vedel, kaj mu pripovedujem. Nazadnje mi vendar zamrmra, naj pismo odprem in naj grem h gospodu župniku, da tam preberemo. Tekel sem, kar so me noge nesle, k župniku. Gospod župnik so se ravno pripravljali in pisali pridigo za prihodnjo nedeljo. V hitrici jim preberem pismo in prosim, naj gredo z menoj in dajo ukaz, da se šola takoj izprazni. Pa so zagrmeli gospod župnik name, naj jih ne motim pri svetem delu. «Za vaše vaščane, vaše grešnike, sestavljam pridigo».

Ko sem videl, da še pri župniku nič ne opravi, sem se ves upeljan zatekel v šolo in gospodu učitelju vse povedal in prebral. Kakor bi trenil, je bil on in otroci na prostem. Kaj mislite? Samo pol ure za tem se je šola sesula! Bog mi je priča in ljudje, če jih hočete vprašati. Kaj pravite k temu?» je resno zaključil pismošoš.

Just je ves ginjen gledal zdaj pismošoš, zdaj šolo: «Jezus, Marija! ... Čudež je bil to! ... Čudež ...» je vzklilnil. «Vas in Boga lahko zahvalijo vaščani! Vas in pa Boga ...» je ponavljal.

«Jaz sem storil svojo dolžnost,» je ponižno odgovoril pismošoš. «Hvaležni moramo biti našemu gospodu poslancu, ki je prošnjo gotovo bral v parlamentu. Oh, otvoritvi naše nove šole smo mu priredili veliko slavnost. Naš poslanec ostane do konca svojih dni. Bog ga živi!» je vzklilnil pismošoš, vstal, dvignil kozarec in trčil z Justom. Just je ponovil: «Bog živi našega poslanca! Pijmo na njegovo zdravje in na srečo v njegovi službi!» Ves srečen se je poslovil od prijaznega pismošose in od vasi Bete.

Ko se je vrnil v mesto v svojo službo na hodniku ministrstva med sobo številka 39 in 40, se je z največjo vnemo spet poglobil v svoje delo. Toda ni si mogel kaj, da bi mu ne vstajale pred očmi slike, ki jih je bil gledal o počitnicah: lepe šolske kalinje v mestu Gama, polne smejočih in srečnih otrok; belo in veliko šolsko poslopje v vasi Bete; veseli in prijetni obraz Gamčanov; s katerimi se je razgovarjal in navdušeni pogovor s pismošošem iz vasi Bete — vse se je vračalo pred Justove oči in mu polnilo dušo z radostjo — a ga tudi nekam prijetno motilo pri delu. Kajti Just se je moral in hotel z vso resnostjo in vestnostjo posvetiti svojim poslom.

Že tisti dan, ko se je vrnil, je moral zopet v dvorano k ministru po opravkih.

V številnih mapah, ki so ga čakale na mizi, je bila tudi prošnja iz doline Omegaške. Vse žene iz tiste doline so se ministru bridko pritoževale nad velikim številom gostlin, v katerih njih možje in sinovi zapravljajo zdravje in premoženje. «Greh, uboštvo, lenoba, lakota in bolezen kradjujejo v naših krajih. ... In vse to prihaja iz gostlin, ki so naša propast in naš grob. Zaprite gostilne! Zaprite gostilne!» je bil ohupen klic, s katerim so žene zaključile ganljivo prošnjo.

Novi ekscelenc, katerega je to pot našel Just v dvorani, je kar v eni sapi prečital vse do kraja. Nad vse vljudno je obljubil Justu, da se bo že drugi dan zanimal za stvar.

In res je Just kaj kmalu čital odlok, s katerim je ministristvo dalo zapreti vse do zadnje gostilne v dolini Omegaški. Ni preteklo par mesecev od tega dogodka, ko so se prebivalci doline Omegaške že hvalili po časopisu o mirnem, treznem življenju, ki je zavladalo pri njih, odkar so se zaprle gostilne; o razvitu in blagostanju, ki se polagoma vrača med zdravo in trezno prebivalstvo.

(Konec prihodnje)

Sin

Ina Slokan

Čakala je na avtobusni postaji. V svoji stari črni kočemajki in s črno ruto na glavi je bila takšna, kakršne so večinoma matere: majhna, zgrbljena in stara, onemogla in izmzgana od garanja, skrbi in žalosti.

Bilo je oblačno, hladno, neprijazno vreme in veje, ki so bile polne nabreklih smolnatih popkov, so se upogibale v močnem vetru.

Z drobnimi zasolženimi očmi je gledala vzdolž ceste. Veter se je zaganjal vanjo in ji svedral na čelu pramen sivih las, ki so ji silili v oči. Ni se zmenila za to. Gledala je vzdolž ceste in tiho čakala, le zdaj pa zdaj je zavzdihnila, se drobno prestopila, potem pa je spet stala kakor kip, ki ga je ob kdo ve kakšni čudni uri navdihnjenja ustvaril kipar, ki je hotel v njem utelesiti simbol bolečine.

Končno je avtobus privozil. Izstopilo je nekaj žensk in debelušen živinski prekupevalec. Potem pa je izstopil še šofer in pozorno pogledal čakajočo ženo.

«Aha, vi ste Jerebova mati, kajne? Na kovčeg čakate?»

Prikimala je. Šofer se je vzel na streho voza in postavil pred njo črno pleskan kovčeg, kakršne imajo vojaški naborniki.

«Ne boste ga mogli nesti, težak je.»

«O, bom že», je zamrmrala počasi in odštela voznino.

Avtobus je odpeljal. Ljudje so odšli. Ostala je sama. Pri njenih nogah je ležal črno pleskan kovčeg. Nekaj časa je stala negibno in ga ogledovala, kakor da razmišlja, ali naj ga vzame v roke ali ne. Potem se je počasi sklonila. Z dlanko je božajoče podrgnila po črnem lesu, ki je bil na nekaterih krajih že oguljen, potem pa je mrzlično zgrabila za ročaj, dvignila kovčeg, se rahlo opotekla, ker je bilo breme za njene stare slabotne roke zelo težko, končno pa počasi opotekajoče odšla domov.

Tri dni je stal kovčeg neodprt na stolu v njeni sobi. Neštetokrat se je že odločila, da ga odpre, pa so ji roke v zadnjem hipu brez moči omahnile. Ni mogla. Saj je bilo njeno ubogo srce še vse raztrgano od strašne bolečine, ko ji je v naročju umrl sin ...

Sin ...

Kako je že prišlo vse to? Ne, o tem ona nič rada ne misli. Vendar se vsiljujejo misli same. Zmedeno, pretrgano prihajajo. Največkrat se mora spomniti tistega vedrega jutra, ko je sin ves srečen privihral k njej z veselo novico, da mu je znanec končno vendarle dobil službo v tovarni, nekje v majhnem kraju. Potem tistih dni, ko mu je pripravljala njegove reči za odhod. V ta kovčeg, ki ga je hranil še od takrat, ko je bil pri vojaki, mu je takrat zlagala skrbno zlikane srajce in obleke. Zraven je jokala, ker ji je bila ločitev od sina bridka, kakor so pač vse ločitve mater od svojih otrok. Potem je prejemala pisma od njega. Vesela, vedra pisma. Nekoč ji je pisal: Mati, tu v bližini vem za majhno lepo hišico. Nekoliko v bregu stoji in lep vrt je krög nje. Ko si nekaj prislužim, jo bom kupil in potem pridete vi k meni. Lepo namá bo ...

Zgodilo se je drugače.

Neko jutro so ga pripeljali k njej težko ranjenega. V tovarni je razneslo kotel. V njenem naročju je umiral. Nič več je ni poznal.

Zdaj je tu njegov kovčeg. Ljudje, pri katerih je stanoval, so ji ga poslali. V kovčegu so njegove obleke in druge reči. Videla bi jih, če bi kovčeg odprla. Notri je najbrž še vse tako zloženo, kakor je zložil on. Vseh reči so se neštetokrat dotaknile njegove roke. Videla bi tisto njegovo temnomodro obleko, ki se mu je tako lepo podala. In tisto sivo svilen srajco, ki mu jo je kupila za god. Morda bi našla še celo kakšno nedokončano pismo, namenjeno njej, ko piše o tisti hišici, kjer jima bo lepo ...

Stara Jerebovka tiho joče. Njene stare dlani božajo kovčeg nežno, ljubeče, kakor božamo otroka, ki ga imamo zelo, zelo radi.

Ne, ne bo ga odprla ... Saj ne more!!

Sreča

Vida Taufer

Sreča, ti si nežna kakor ptica, Kdor zdihuje k tebi in te išče,
kòt pomladni veter se vrliš, kliče z željnimi srcem te zainan.
plamen tvoj je rahel ko cvetica, Le nemir ga z žalostjo obišče,
redko kdaj na zemlji se mudiš. v težke sponé boli je vkovan.

Sele, ko-premaga hrepenenje,
naloži na truden rane križ,
voljno nosi, kar mu da življenje,
ti mu v vsej lepoti zagoriš.

Poletna slika

Erna Muser

Zé truden vroče nebo plodove zemlji zori,
objema kosček sveta, ki se ob meni tesni,
težko omotično zrak méd listjem v drevju drhti.

Pod gradom reka šumi in le njen šum je z menoj.

Z menoj kot s tisoči let, ki zemlji merijo čas
in ji z okorno roko gneto okoren obraz,
gneto usode življenj, gneto moj ničevi jaz.

Za kamnom kamen z zidu stoletja rušijo v prah,
boga, ki bič je vihtel v graščaku služnih rokah,
v razpali cerkvi gradu prerašča leščevje, mah,

Ni več graščaka, boga, ostal je kmet in vihar.

Vihar zaganja v nočeh v minulem blišču se v ples,
z okruški slikanih sten, z ostanki mrtvih teles
in tuli v stolpih mraku še v rjo mučilnih koles.

Poseda kmet gospodar v večer in jutro pijan,
ko žena ranjenih nog utruja ranjeno dlan,
poslednja sužnja zidin s poslednjo svobodnih sanj.

Še opoteka se zrak, nebo še vroče gori.

Gori v razpalost gradu in toplo srečo srca,
ki dramí tih jo korak in sled prikritih solza,
da raste v gnev in upór, ki terja pot iz gorja.

Pisma iz Sarajeva

Milica Miron

II. Muslimanski kmet v borbi za vsakdanji kruh

Poleg vseh žalostnih dejstev iz življenja mest in mestec v Bosni je eno vendar razveseljivo: kmet musliman se dobro brani in otepa bede in revščine, kakor ve in zna. Kmet, ki se vsako leto bori z elemetarnimi silami, se ne vda, a to je vedno dober znak za ozdravljenje.

Če se obrnemo od mesta in njegovih nadlog ter pogledamo, kako se kmet z vsemi silami bori za svoje življenje, moramo verovati v boljše bodočnost tega dela našega naroda.

Življenjska sila kmeta-muslimana je tako velika in uporna, da je vredna našega občudovanja. Čim bolj je oddaljen od mesta in prometnih zvez, čim bolj prepuščen samemu sebi, tem bolj se trudi, da bi izboljšal svoj položaj.

Tako je na primer kmetško ljudstvo iz krajev Foče in Gorazda kljub veliki razdalji, ki ga loči od Sarajeva, čisto na svoj način rešilo problem izmenjavanja življenjskih potrebščin. Ker je železnica daleč in prevoz po njej drag, je natovoril z robo svoje konjice in tako potuje kot »kiridžija« po cestah, kakor je nekoč v starih dobrih časih potoval njegov prednik. Kiridžije — neke vrste karavane — gredo po navadi v večjih skupinah od doma v nedeljo in pridejo v Sarajevo tja v torek, sredo ... Tam prodajajo svojo robo: kože, perutnino, jajca, sir, kajmak (slana smetana), maslo, žito in ostale poljske pridelke, celo tovore drv; ko se vrnejo, pripeljejo s seboj iz mesta blago za trgovce. Doma se malo odpočijejo, pa zopet na romanje v daljnje Sarajevo. Po šest dni, skoraj cel teden zamudijo s tem popotovanjem v stoletju avtomobilov in aeroplanov.

Ker v krajih okoli Drine uspeva sadje, ga kiridžije tvorijo v »sepete« (koše). Po dva, težka približno 100 do 120 kg, nalože na konja. Po takih karavanah prihaja sadje iz Podrinja, počenši od prvih črešenj in zgodnjih sliv do poznojesenskih hrušk, jabolk, orehov. Nekateri »krčme«, to je, prodajajo svoje blago na drobno že spotoma. Tako

imamo na primer v letovišču Pale pod planino Romanjo, tri četrt ure od Sarajeva z železnico, sadja in vsega v izobilju skozi vse poletje. Prve dni v tednu je gospodinji treba samo pogledati na cesto in ko zasliši konja zvonarja, ve, da so prišli kiridžije. Ti ljudje so dostikrat neverjetno poštenj in dobri. Tolikokrat sem videla, da darujejo celo pest sliv ali črešenj in jabolk otrokom, ki oprezajo okoli njih, ko tehtajo in prodajajo robo, ali jim pa kratko malo nasujejo sadja v kape.

Često tudi kakšno zapoje na svoj otožni in čudni način, ki je kaj malo podoben našemu prepevanju. To je zategnjena pesem, ki doni neskončno žalostno, njeno besedilo je v samih samoglasnikih, melodija pa je v skladu z osamljenimi potmi in daljnimi planinami, osenčenimi s težkimi igličastimi gozdovi, ki jim pravijo tukaj »crnogorica«. Te karavane s krotkami, malimi konjiči, z ljudmi, ki se tako vztrajno mučijo, da bi pošteno zaslužili svoj kruh, so res ganljive. Vse skupaj je vredno globokega sočutja in spoštovanja; ti siromašni ljudje in te njihove živalce, simpatični bosenski konjiči, ki pomagajo prenašati svojim gospodarjem svojo težko življenja in stopicajo tako poslušno in vdano po trdi, dolgi cesti, noč in dan, leto in dan.

Tudi kosci »Drinjaci« spadajo v ono pozitivno vrsto ljudi, ki je hrabra in marljiva in doprinese s svojim vztrajnim delom občemu blagru naroda, a se niti ne zaveda svoje vrednosti. Vsako leto več jih prihaja sem v naše planinske kraje. Podrinje je »župno«, to se pravi, leži bol nizko, zato tam letina hitreje dozoreva in kosijo že v prvi polovici julija. Ko uredijo svoje, postavijo po vaseh skupine in hajd s koso na rami in vodirjem za pasom na košnjo! Ta čas vidite tudi po našem mestu vsak dan trume teh koscev, ki gredo naprej in poplavlajo bližnjo in daljnjo okolico. S seboj jemljejo samo najpotrebnejše, kos kruha v torbo in »koparan« (sukno) na ramo.

Znano je, da naši brdoviti kraji niso posebnorođoviti za drugo kot za niso. Žito

na splošno ne uspeva zaradi slabega podnebja, morda tudi ne zaradi nevednosti in onega starinskega pojmovanja, ki se baš v poljedelstvu še vedno preveč zanaša na tipično bosensko modrovanje: «kako je suđeno, kako Bog da, sve je u božijoj ruci, božije davanje.» Res je, da je naša planinska zemlja večinoma težka, ilovnata in ni pripravna za zelenjad kakor pri nas. Temu je krivo predvsem ostro podnebje, pozne pomladi in prezgodnji mrzaz jeseni. Slana zapade dostikrat že zadnje dni avgusta, ko je še vsa zelenjad zunaj. Kako žalostno je pogledati vrtove, vse je kakor polito z vrelo vodo. Konec je kumaram, stročjemu fižolu, bučam, solati! To vse dobe krave v jasli, vrtnice gredice pa so prazne in puste v lepih sončnih dneh!

S travniki je najmanj neprimlik in dela; ne gnojijo jih, ne čistijo redno in, kar je še bolj važno, najmanj tvegajo. Naši planinci niso gosto naseljeni ter imajo dosti zemlje za vse: za polja, obsežne travnike in pašnike. Bavijo se z živinorejo, zato jim pomeni seno največ in ima za njih največjo vrednost. Če ima pri nas posestnik 20 do 30 «dunuma» (1 dunum je 1000 m²), še ni premožen in komaj izbije iz zemlje toliko, da za silo životari.

Travniki so skoraj vsi v rebri in na strminah, težko jih je kositi, pravijo jim «zlokos». Ravnine niso česte in tudi niso razprostranjene na dolgo in na široko. Za košnjo po tako hribovitem zemljišču je pač treba dobrih in izurjenih koscev, in to so muslimani «Drinjaci». Zadnje čase so začeli hoditi na dnino «u koševinu» tudi Srbi. Najraje se v to svrhu udružujejo med seboj dobri znanci in sosede iz istih vasi.

Kosci so večinoma mladi fantje in moške srednje starosti. Po navadi se vsi poznajo med seboj in se tako razdelijo, da je v vsaki skupini polovica fantov in polovica mož. Če jih kosi več skupaj, si izberejo najboljšega in ga postavijo na čelo vseh «za kosbaša» ali «kosobašu». Ni lahko biti prvi pri košnji, koliko se jih bori, da doseže to čast. Za dobrega kosca se vsak poteguje, o njem gre sloves kakor o dobrem guslarju. Tako se o nekem znamenitem kosbaši Muji še danes pripoveduje, da je bil «plahovit kao vilenjak» in «da je ostavljao iza sebe sokak (klico), koliki je mah odjednom raskosio.»

Če kosci «goni mali mah, nezasukuje oko sebe», ni nič vreden. Če poslušate ob kratkih odmorih te ljudi, se lahko naberete novih besed in izrazov «kao šarenih buka». Dobra, sočna trava je «pitomina», divja in ostra «zlokos», če je gosta, je «debelica» itd. Ako se «namane dobra kosa, vredi koliko vo», a za dober brus «belegiju» pravijo, da «je dober kosac ne da od sebe, čuva je kao djever mladu».

Kositi od štirih zjutraj pa do «mrkloga mraka», kakor že pravijo, «od zvijezde do zvijezde» (od sonca do meseca), s kratkimi oddihji za jed, pomeni res skrajn napor vseh telesnih sil. Poleg tega pa hrana pri marsikateri hiši ni dovolj dobra in močna, ker je slabo prirejena in malo zabeljena. Mesa ne dobijo, hranijo se večinoma z mlekom in žganci, «sa purom». Zjutraj dobijo belo kavo s kruhom, črnim ali koruznim, za kosilo fižolovo juho, «razljevjak» iz koruzne ali črne moke, malo pomaščen s sirom in topljeno smetano, razne pite «sirnice» ali «zeljanice» in obvezno sladko ali kislo mleko za poslastico po kosilu. Nato sledi dobre pol ure odmora. Za malo južino dobé zopet črno ali belo kavo, zvečer pa žgance, koruzni kruh, rezance (iz moke št. 5), za pribojšek pa «bijeli mrs» (sir, slana smetana) in mleka po volji. Vsaka pametna gospodinja gleda, da so njeni delavci ob košnji zadovoljni in siti, kar je v njeno korist. Stari ljudje pravijo iz izkušnje: «Masna pita po dnu hita; rijetka čorba svijet skida.»

Kje bodo kosci spali, o tem si ni treba beliti glave, saj je nad hlevom še slame in sena. Tudi odej ni treba. «Zaroveš se u sijeno i zaspeš ko zaklan.»

Pod takimi okoliščinami ljudje kosijo, «drmaju svom snagom» iz dneva v dan. Celo jed jim prinašajo, čeravno je hiša čisto blizu, na travnik, da ne bi «dangubili». Dnina iznaša največ 15 do 25 dinarjev z neobhodnim zavojem tobaka in cigaretnim papirjem. Delati pa morajo pošteno, v znoju svojega obraza, ker tudi gospodar in njegovi domači, «muška kućna čeljad», kosijo in garajo z njimi. Žene in celo mali otroci pridejo pomagat in marljivo prevračajo «otkoše», grabijo, znašajo skupaj «naviljke», katere moški pozneje zdevajo v «plastove». Šele koncem avgusta zvozijo te «plastove» skupaj in zložijo v velikanske kupe, ki jim

pravijo »stožine«. Hrana za živino je pripravljena in često ostané na travniku do začetka zime.

Košnja je najtežji čas za kmeta, ker mora »grabiti« sonce in lepo vreme. Tedad reš vsi trdo in pridno delajo, čeravno šo drugače precej leni. To traja do tri tedne, dokler niso travniki čisti in pokošeni, seno suho in zdero v plaste.

Ko je pod konec avgusta glavna košnja pri kraju, morajo Drinjací domov, ker je že dozorelo žito na domačih poljih. Pri nas žito, večinoma kose in zato opravljajo to delo moški. Nekateri skoči pred odhodom še v Sarajevo, da kaj kupi za ženo in za otroke, večina pa jo takoj mahne, peš nazaj po bližnjih preko gozdov in planin tudi po 8 do 10 ur daleč.

Ves zaslužek za to nad vse težko garanje znaša največ 200 do 500 din. Ti ljudje so večinoma izredno simpatični in se kaj radi

sprijateljijo s svojimi delodajalci ter hodijo kosit leta in leta v iste hiše.

*

O naših koscih sem govorila bolj obširno, da bi dokazala, koliko življenjske sile in zdržljivosti premore tudi naš muslimanski živelj, ki je docela prepuščen sam sebi. V borbi in trdem delu gradi vsem nam boljšo bodočnost.

Zdravje naroda se ceni po kmetu, kmet je oni osvežujoči činitelj, ki ima nalogo, da daje s svojim telesnim in duševnim zdravjem novih poletov in moči mestu in njegovini prebivalcem. Ta pot je stara in naša gonska, a pravilna.

Tako vlogo ima tudi naš kmet musliman med svojimi verskimi istomišljeniki po večjih in manjših mestih širom Bosne; njegova življenjska sila nam daje veliko upanje, da se bo stanje revnega muslimanskega življa po mestih izboljšalo.

Pokažimo se svetu

Pavla Hočevar

Ko sem se pred letom dni odpravljala na mednarodni ženski kongres v britanski Edinburg, sem tri ure pred odhodom dobila iz Beograda kratko sporočilo: »V Edinburgu boste gost gospe M. ...« Kako naj stopim v gostoljubno tujo hišo? S kakšnim dokazom naj izpričam svetovni škotski dami začet svoje osebné hvaležnosti in kulturo naroda, katerega bom zastopala. Prodajalne bodo zdaj zdaj, zaprli, drevi pa moram odpotovati. V vsej naglici kupim bluzo, izdelek »Zavoda za ženski domači obrt«, pa še pestre bosenske čopatke potegnem s police. Kadar koli sem se potni v dirajočem evropskem brzovlaku, zamislila, kako skromen dar nosim s seboj, sem vselej trdno sklenila, da ga ne bom dala iz rok — ne, ta bluza z našo narodno vezeniho je lepa le za nas, ki boljšega ne znamore; tuje dame pa ne morem ponižati s takim darom; raje ji bom tam kupila kaj bolj dragocenejšega!

S čudnim strahom, s prirojeno skromnostjo in pod avstrijsko vladno privzgojeno zavestjo o manjvrednosti našega naroda in balkanskih bratov, sem boječe stopila v razkošno vilo edinburske družine. Nepopisna prisrčnost gospodinje je takoj v prvih

trenutkih dvignila moje razpoloženje; ko sem jo potem pri poznem večernem čaju vprašala, po kakšnem naključju sem prišla, baš jaz, Jugoslovanka, v njeno hišo, je začela rasti tudi moja narodna samozavest. »Saj sem celo prosila, naj mi pošljejo Jugoslovanko!« Ko so se bile članice pripravljalnega odbora odločile, da bodo sprejele nekatere delegatke na privatna stanovanja, si je moja gostiteljica takoj izgovorila Jugoslovanko. Tudi svoji prijateljici je svetovala, naj se priporoči za delegatko iz Jugoslavije, češ, da bo videla, kako sijajni ljudje so to! Odhod nas je poznala?

Pred dvema letoma je hčerka dovršila medicino, pa jo je hotela po britanski navadi peljati kam na jug. Odločili sta se za Italijo, na Gardsko jezero. Med potjo se jima pridruži neznan Škot in jima svetuje, naj potujeta raje še naprej od Gardé, v Jugoslavijo, v Dubrovnik. Pred kratkim da je čital nov roman, ki se godi v Jugoslaviji. Po tem popisu sodi, da mora biti tam vse nenavadno, lepo, zanimivo; narava, umetnost, zgodovina, ljudje. Ob njegovem pripovedovanju sta se obe potnici tako navdušili, da sta se res peljali kar mimo Gard-

skega jezera in si med potjo preskrbeli vizum za Jugoslavijo. Na vožnji po Jadranskem morju pa jima je nemški turist odsvetoval umazani, barbarski in dragi Dubrovnik ter jima priporočal Krf. Razočarani sta ga ubogali. Tri dni sta se potem na Krfu mučili z nesnago in draginjo ter se končno v skrajnem obupu vrnili v Dubrovnik. Prišli sta v raj: poceni, čisto, udobno, ljudje poštene, pokrajina prelepa; umetnost, narodopisne posebnosti, zgodovina — prava paša za človeka, ki išče sprememb! In kako pošten narod, ne, take poštenosti ne najdeš nikjer drugje! Dogovorili sta se bili s šoferjem, da ju bo peljal na Cetinje. Mož je bil mornar in je znal nekaj angleščine. Vse jima je razkazal, kako lepo je znal pripovedovati o črnogorskem dvoru ta preprosti Dalmatince! Ko sta mu potem plačali dogovorjeno vsoto in mu dali še napitnino, je mož preštel denar in — čujte in strmite! — vrnil nekaj dinarjev, češ, da je tudi za napitnino tarifa in ne more sprejeti presežka! Angležinji sta obstrmeli in ponesli v svet slavo o jugoslovanski poštenosti. Preprosti dalmatinski poštenjak je s par odklonjenimi dinarji napravil svoji ožji in širji domovini najzadnejšo tujekoprometno propagando — na priporočilo teh dveh žen je slo že mnogo Škotov raje v Dalmacijo kot v sedesno jadransko državo!

Ura je šla že na polnoč, ko me je navdušena prijateljica Jugoslavije še zadrževala pred žarečim kaminom: «... ostanite še malo, da vam pokažem album o vaši lepi domovini.» In ko je razkazovala in hvalila lepoto fotografiranih narodnih noš ter se čudila umetniškemu smislu preproste dalmatinske kmetice, tedaj sem se opogumila tudi jaz. Stopila sem h kovčegu in veselo razvila še pred nekaj urami zavrženo bluzo iz daljne Ljubljane. Gospa je obstala: ni je bilo na svetu stvari, s katero bi jo bila pač mogla bolj razveseliti. Še drugo jutro mi je radostno pripovedovala, kako si je ponoči pomerjala bluzo in kako lep večer je bil, ko je v duhu zopet potovala po Jugoslaviji. Vsak večer sem morala do ene ponoči sedeti v njeni sobi in pripovedovati in poslušati o lepotah naše dežele. Žena, ki je z mozem prepotovala obsežne britanske kolonije, ima še edino željo: da bi še enkrat videla prelepo Jugoslavijo! Ko sem morala

neko jutro prav rano k seji, me je poklicala v svojo spalnico. V zadregi se je gledala pod noge in se opravičevala: «Oprostite, da vas sprejemam v teh copatah, prinesla sem jih s potovanja, močno so že raztrgani, pa se ne morem ločiti od njih...» Solze so mi stopile v oči, ko sem zagledala pod težko svileno kimono ponošene bosenske copate! Brez malodušja sem zopet stopila h kovčegu in razvila copate, ki sem jih bila ob pogledu na razkošne edinburške izložbe že obsodila v koš za smeti! Tudi s tem darom sem ji napravila nepopisno veselje. Nič zato, če so bili copati premajhni za njeno nogo — kakšno presenečenje bodo za hčerko, zdravnico v Londonu.

*

Po velikih zapadnih mestih sem videla v izložbah «zadnjo modo» — bele ogrske bluze s pestro vezeninom; v primeri z našimi neokusne v vzorcih in barvah ter preproste v izdelavi. Toda Madžari «znajo» spraviti svoje industrijsko blago v svet, mi pa se navdušujemo za svoje resnične umetnine. Je po naših domačih razstavah in muzejih! Šele takrat, ko je bivši angleški kralj Edward preživljal svoje zadnje kraljevske počitnice na naši obali, se je po ameriških veleizložbah in ulicah zmagoslavno pojavila kratkotrajna jugoslovanska moda.

Toliko lepega imamo pri nas, vsaka pokrajina ima svoje pristne narodne zaklade v pesmi, vezu in kroju, v običajih in prirodi. Tujci nas zavidajo zanje, iščejo jih v našem živem življenju, po naših mestih in vaseh — mi pa jih zapiramo v muzeje, knjižnice in omare, sami se kitimo s tujim perjem; pojmemo tuje slagerje, oblačimo se v tuje dirndle in tirolece, jodlamo po planinah in delamo reklamo svojim hotelom z obhajljenimi mednarodnimi imeni. Ne moremo in nečemo razumeti, da ne prihaja tujec k nam zato, da bi živel tu svoje domače življenje in se opajal z užitki velemesta. Ne, pri nas išče spremembo razpoloženja, podnebja in hoče spoznati in uživati nekaj, kar je različno od njegovega kraja. Ko pride v naše planine, ne bo iskal «Evrope» nego «Rodico», ne kaktej na oknu temveč nageljne in gorečke, ne gospodinje s pariškim šikom ali v nemškem dirndlu, ampak dobrodušno domačinko v prijazni dečvi. Dajmo si dopovedati, da bomo zbudili tujcu tem

več zanimanja in dopadajenja, čim izraziteje bomo poudarjali svoje narodne in pokrajinske značilnosti. Seveda le tiste, ki nas kažejo v lepi, pošteni luči.

Ko se bliža tujec naši vasi, naj stopa po čistih potih. Izpred hiš naj izginejo ostanke smetišča in gnojišča. Otroci, ki se igrajo na vasi, naj bodo čeprav skromno toda čisto oblečeni, naj ne kriče za tujcem, ne mečejo kamenja v njegov avto ali ga nadlegujejo s prosjačenjem. Pešca naj vljudno pozdravimo s skromnim domačim pozdravom. Ko stopi gost v našo hišo ali gostilno, naj ga ne dražijo s sten kričeče reklame s tujimi napisi. Pri jedi mu vljudno ponudimo tudi domača jedila, morda mu pojdejo za spremembo v slast celo naši žganci, štruklji, domači kruh in kisló mleko — seveda vse v najčistejši posodi in po primerni ceni. Če hoče imeti gost pri jedi zabavo, mu ne navijaj tujih šlagerjev. Pokaži mu lepo slovensko in slovansko pesem. Fantje, ki zvečer pojo za vasjo, naj se ne derejo z razposajenimi napevi in kriki. Lepa ubrana pesem naj razodene tujcu romantiko naše poletne noči, potem pa mu privoščimo nemoten mir prav do poznega jutra. Zgodnje rogoviljenje okrog hiše, pa petelinovo petje vznemirja gosta v juranem spanju. Mir in čistota, ljubezniva postrežba in primerna, poštena cena je najizdatnejša tujkoprometna reklama. Pri tem pa ne smemo pozabiti, da mora biti vsa naša propaganda ozko povezana s častjo in ponosom naše narodne zavesti. Zavese in prtički naj pričajo o umetniškem okusu naše roke; po trgovinah in stojnicah razvrščajmo izdelke

domače obrti in industrije. Slike, knjige in zlasti prevodi naše literature v drugih jezikih — pa razglednice, note, glasila, nakit, keramika, lesenina, vezenine so spominki, ki jih tujec rad kupi in nese v svojo domovino kot značilnost kraja, kjer se je ustavljal.

Ne vsiljujmo tujcu svojega znanja tujega jezika. Le če res ne razume naše govorice, mu postrežimo v drugem jeziku. Posebno oprezni bodimo v občevanju z onimi gosti, ki prihajajo k nam s prikritimi nameni: da nam zbude zavest naše manjvrednosti, šibkosti in spoznanje potrebe po tuji zaščiti; ali da nas prepričajo o svoji moči, o neizbežnosti svojih uspehov, o svoji vsestranski višji vrednosti. Kakor ima vsaka hiša kote, ki vanje spravlja potrebno in nepotrebno navlako in ki jih skriva tujim očem, tako ima vsak družina in vsak narod v svoji sredi nevšečnosti, toda to je samo njegova notranja zadeva. Danes moramo odkrivati tujcu le one strani našega osebnega in javnega življenja, ki pričajo o našem moralnem zdravju, o zaupanju v moč lastnega naroda in države in o veri, da si bomo sami znali najbolje urediti svoje gospodarske, kulturne in politične pogoje; čeprav morda šele po velikih težavah in trnjevih potih; kajti tujec, pa naj nam sedaj obeta še take gradove, bo uredil potem tudi naš položaj samo tako, kakor bo prav njemu, a ne nam. Ob vsaki priliki pokazimo tujcu svoj pravi, samozvestni in pošteni slovanski obraz: v načinu življenja, dela in čuvstvovanja. Le s tem mu bomo zbudili zanimanje in spoštovanje do nas.

Svojevrstna manifestacija slovanske misli

Nekateri veliki narodi so nedosegljivi v proslavljanju lastne veličine: časopisje nas vsak dan preseneča z novim dogodkom, dejanjem ali iznajdbo na tem ali onem polju. Vse pa je najbolj izvrstno, najmodrejše, edinstveno, nenadkriljivo. Še bolj pa ti narodi kujejo v zvezde vse, kar je v zvezi s preteklostjo, s tradicijo naroda. Ne opajajo se samo ob veličini velikih prednikov, marveč tudi ob svojih šegah in navadah. V Nemčiji so izgrebli iz pozabljenja celo starega pogankega boga, ki predstavlja simbol germanske veličine.

Spričo teh hrupnih hvalnic lastni veličini je pač razumljivo, če se poloti malodušnost in onemoglost malega naroda, ki je potisnjen na drugo stopnjo v družini narodov zgolj zaradi svoje številčne majhnosti. Toda če je v njem zdravje, se mora zavedati, da ima tudi on svojo pravico pod soncem, da ima tudi on svoje naloge v družini narodov. Slovanski narodi, čeprav v posameznih vejah majhni po številu, pa imajo tudi prednost, da so mladi, polni kipeče sile, ki je ni moglo zadušiti tisočletno brezobzirno zatiranje. Ta sila jih žene, da hite doseči naj-

višje vrhove kulture starejših narodov. Zato se ne ozirajo in ne opajajo toliko v preteklosti, marveč so vsi njihovi pogledi obrnjeni naprej, v bodočnost, ki je po vseh prirodnih zakonih njihova. Toda če je že tako potrebno — se tudi slovanski narodi lahko brez sramu ustavijo ob svoji preteklosti, ob svoji tradiciji, ki je živa priča njihove samobitnosti. Saj je mnogo težje in priča o večji odpornosti in prirodnem zdravju, če si narod pod tujim jarmom ustvari svojo kulturo in oblikuje svoje junake ter ohranja svojo tradicijo, kakor če je svoboden in celo v položaju, da zatira druge.

Skromno, a lepo sliko te naše tradicije so nam podale naše žene (članice Splošnega ženskega društva in Zveze gospodinj), ki so priredile razstavo slovanskih narodnih noš in vezenin. To je bila lepa, svojevrstna manifestacija slovanske misli v ženskem stilu, pomembna zlasti danes, ko so temne sile ne prestando na delu proti naši vzajemnosti.

Malokje stopa tako izrazito v ospredje svojskost naroda, njegovo življenje, njegova duševnost, da celo njegova zemlja kot v tej vrsti narodnega blaga. Tudi ta razstava nam je nudila vso pestrost in raznoličnost naše domovine od severa do juga. Našo Gorenjsko sta predstavljali mladostna avba in pa umirjena peč. Kakor slovenska govorica, ki jo je ohranjala slovenska mati od roda do roda, tako je tudi narodna noša slovenske žene ohranjala živo zavest o naši narodni samobitnosti. In to je bilo za tiste čase, ko še nismo bili gospodarji svoje zemlje in je naša kultura komaj poganjala kali odločilnega pomena. Gorenjкам se pridružuje belokranjski par, ki z belim temeljem v noši kaže, da se zemlja, kjer žive Slovenci s tako nošo, že preliva v bratsko Hrvatsko.

Hrvatica z belo, z rdečkastimi robovi vezeno nošo je živa podoba sončnih ravnin njene lepe domovine. Čudovite vezenine iz Petrinje s harmoničnimi barvami pričajo o finem okusu teh žena. «Otmenost» dubrovaške noše te spomni slavne preteklosti tega edinstvenega mesta: ponos, ki ga more narodu vcepiti edinole svoboda, se zrcali v kretnjah človeka, a daje svojo značilnost tudi noši, ki izpričuje posebnosti in svojstva njenega lastnika.

Zelo bogato je bila zastopana na razstavi Srbija. Pogled na te noše in vezenine razgrne pred gledalcem sliko pokrajinsko in zgodovinsko tako zelo razgibanega srbskega naroda. Sla po razkošju in blesku, ki je vel iz turškega orientala, je vtisnila svoj pečat zlasti na nošah žen iz višjih slojev, a tudi na nošah, ki so jih nosile žene iz vrst raje, se pozna turški vpliv. Značilna je razlika med vbodom, s katerim so vezle kristjanke svoje noše, ter med onim, ki so se ga posluževale mohamedanke. S srebrom in zlatom vezena nevestina obleka, ki jo je smela nositi samo dvakrat v življenju, to je na dan poroke in leto dni po poroki, nam je pričarala žene iz Stankovičeve «Nečiste krvi»: «Ženske so imele nalogo, da so se čim lepše oblačile in kitile, da so umele vesti čim težje, čim bolj zapletene vezenine.» Duh haremskega življenja nam zaveje nasproti od Prizrenjke v krasni zlato rumeni noši z zlato vezanim životkom in zlato rumeno tenčico preko glave: kakor bi pričakovala odaliska svojega paša... Tudi noša iz Peči v Južni Srbiji kaže turški vpliv: široke rožne hlače, orientalsko razložen nakit na obleki in pokrivalu.

V največji skupini med Gorenjkami, Hrvaticami in Srbkinjami zapazimo ljubko Gorčanko, Korošico in kratkokrilo dekle iz Čičarije, ki nam kličejo, da je njihova zemlja del naše skupne domovine...

Noše in vezenine iz jugoslovanskih pokrajni spopolnjuje harmonični holgarski vez, ki vsaj na prvi pogled spominja na motive iz nekaterih srbskih pokrajin: saj sta si po usodi in pokrajini oba naroda tako blizu.

Sever se loči od juga: bolj umirjen je, včasih celo enoličen. Stepe so brezkrayne, a tudi veličastne. Takšni so motivi in noše, ki so jih mogle razstavljalke dobiti v teh nezanesljivih dneh. — Toda iz čeških in slovaških narodnih noš kipi kljub severu najbujnejše življenje: Vse diha pravo narodno svojskost in bogastvo češke domovine, ki je po vseh prirodnih pravicah njihova. Pri pogledu na ta krila in te pisane trakove ti zazvene na uho melodije iz «Prodane neveste», «Libuše», ti stopi pred dušo vsa neskončno bogata kultura in slavna preteklost češkega naroda. Srce se ti razširi v upanju: tak narod ne more ostati brez lastne domovine...

Gajev in onemogla boleost pa nas prevzame ob pogledu na nošo Lužičke Srbkinje. Naš narodni otočič, ki tone v poplavi brezobzirnega potujčevanja! Do nedavna je še donela na tem kosu naše zemlje, od pradednin, otožna slovanska pesem; listič, ki se ga je rod oklepal z ljubeznijo, je vezal rojake med seboj. A tudi zanje »zdaj vse minilo je...

Naše žene pred novimi nalogami

O. G.

Na leto se rodi v Sloveniji nekako trideset tisoč otrok, po večini na kmetih.

Njihove matere so večinoma do zadnjega delale, ne samo gospodinjstva dela kakor matere v mestu, temveč težka poljska dela. Jedle so težko in malo redilno kmečko hrano, spale v prenapolnjenih, nezračenih prostorih, uživale vino in žganje — šestdeset odstotkov naših nosečih mater pije, posebno v vinorodnih krajih — obleka je bila trdo prepeta čez pas. Zdravnika žena ni videla v času svoje nosečnosti, za to ni bilo denarja. Porodila je najbrže brez babice — deset tisoč žen rodi v Sloveniji na leto brez strokovne pomoči.

In tako je prišel črviček na svet. Ker, recimo, ni bilo babice, mu tudi nihče ni zavaroval oči pred posledicami morebitne spolne bolezni staršev, in če so ti imeli kapavico, je skrajno ogrožen otrokov vid. Morda mu je kakšna izkušana sosedka kolikor toliko pravilno, a gotovo ne razkuženo, prevezala popek. Zavili so otroka — v kaj? Ako so njegovi starši trdni kmetje, najbrže v plenice, morda ima celo srajčko. Prav tako ali še bolj verjetno pa je, da so ga zavili v stare in ne preveč snažne cunje. Ker pa ni srajčk, so mu roke kar privezali k telesu in ga, vsega od ramen do peta povili in povežali, da se ni mogel ganiti. Tako zvezan se valja kjer koli, največkrat pač na postelji kakega odraslega. Spi pri materi in je srečen, ako uide okužbi s tuberkulozo ali trahiomom ali splošno boleznijo.

Ker ni plenice in vohče ni otroka v kaj zaviti, se mu cunje pač malokdaj menjajo in tako leži uhazan, moker in smrdeč po cele ure muham v pasu — saj si jih s povezanimi ročicami niti odganjati ne more. In ker mu tak položaj ni všeč in začenja jokati, ga mora mati miriti. Sploh pa mora

Vse to življenje, ki zamira pod tujim pritiskom, zlasti pa onó, ki živo kliče in nam priča o naših bojih, o naši odpornosti, o naši volji do življenja, nam kliče: Zavedite se, da ste bratje in sestre, izšli iz ene matere, združite se, če hočete, da bo bodočnost vaša — slovanska!

matu na polje in otrok tačas ne sme jokati. Forej mu stlačijo v usta drugo umazano cunjico, v katero je zavit kruh in so jo pomočili v sladkor. Še skoraj bolj enostavno in boljše pomirjevalno sredstvo je, dati otročičku malo vina ali nēmara maka. Potem je tako lepo miren...

Dokler ima mati mleko, je vsaj s prehrano vse v redu. Toda to ne more trajati večno. Potem pa oteplje otročiček koruzne žgance, nezabeljeno zelje, krompir, kakor vsa ostala družina. V tem času je zlezel iz »plenice«, povezan ni več, zdaj ima na sebi že srajčko, in ako se izpod nje vidi golo telesce — koga moti pri takem otročičku? Tako lepo gol sedi na tleh in nosi v usta, kar koli leže po tleh. Mati ima preveč dela, da bi pazila nanj!

In tako raste do šolske dobe; večkrat lačen kot sit, čisto rahitičen, v velikosti in teži daleč pod normalo. Za šolo mu pa manjka obleke, bos in raztrgan gre, da se tam vsaj malo pogreje. Učiti se ne more dosti z izstradanim, oslabeлим telescem. Zajtrk mu je malo vina ali žganja, kosilo nezabeljen krompir in solata, večerje najbrž nič.

To je zelo črna slika in vendar poteka tako »srečna« otroška doba tisočem naših otrok, prav posebno v naših vinorodnih krajih na severni meji, v krajih, kjer je umrljivost otrok še leta 1935. znašala od 14 do 16 odstotkov (medtem ko je v ostali Sloveniji okoli 12 odstotkov) in je še naraščala, namesto da bi padala. Na leto umre v Sloveniji štiri tisoč otrok v prvem letu. Do desetega leta starosti umre četrtnina naših otrok — vsak četrty otrok. V Novi Zelandiji umre samo dva odstotka otrok v prvem letu.

Zakaj umirajo ti otroci? Gornja slika nam pové dovolj: otroci so oslabljeni v ma-

terinem telesu zaradi materinega neznanja, zaradi njenega težkega dela in stradanja. Ogroženi so ob porodu, ker nima mati strokovne pomoči. Po porodu umirajo dobesedno od mraza, ker nimajo matere otroka v kaj zaviti, s čim pokriti, kam ga položiti, da bo na varnem in toplem. Ko dorasčajo, jih poberejo črevesne bolezni zaradi nepravilne prehrane in slabe obleke in zato, ker brez nadzorstva vtikajo v usta kar koli. V šolski dobi poberejo sestrđane, oslabele otročičke razne nalezljive bolezni — saj tudi ni pri roki zdravnika, da bi pravočasno spoznal bolezen, ni denarja, da bi kupovali zdravila, ni kraja, kjer bi otroka obvezovali, da bi ne okuževal drugih. V zgodnji otroški dobi se nalezijo tuberkuloze, in ako jih bolezen takoj ne pobera, jih pobera potem, ko nekoliko odrastejo, v najlepši dobi življenja, včasih potem, ko so že imeli čas zapustiti pogubno dediščino drugemu, majhnemu, nebojženemu bitju.

To ni pretiravanje. Grozne številke naše otroške umrljivosti kriče do neba. Mnogo je stvari, ki jih posamezniki in privatna društva ne morejo storiti, mnogo pa tudi lahko. store. Najhujše stanje je na naši severni

meji, tam, kjer so ljudje mali kmetje, še večkrat pa brez svoje zemlje, vinčarji in najemniki na veleposestvih, ki so še povrhu dostikrat v rokah tujerodcev. Tam, kjer v vinorodnih krajih še alkohol slabi in upropašča otroke prav tako kakor odrasle. Tam je najprej potrebna pomoč.

Zato si je naredila ženska akcija, pri kateri sodelujejo vsa društva, naloga, da ustanovi sklad, ki naj bo vir sredstev za najpotrebnejšo pomoč tem otrokom in njihovim materam. Iz teh sredstev bi preskrbeli obleko in obutev najpotrebnejšim. Noben dojenček bi ne smel več zaradi pomanjkanja hrane in higijene shirati. Delo hočejo žene organizirati sistematično ter ga združiti, kjer bo mogoče in potrebno, tudi z vzgojnimi predavanji. V zvezi z učiteljicami bodo skušale prirediti tudi razne vrste izobraževalne tečajje, ki naj bi kazali zlasti odrasli mladini pot do zaslужka.

Sploh je program, ki so si ga začrtale naše žene, lep in obsežen, v njihovo čast je treba priznati, da so pokazale silno veliko razumevanja za to prizadevanje — težko je le s sredstvi, ki naj program uresničijo.

Pisma ženi

Duša V.

Tebi, ki si mlada

Kako blestiš! Tvoja mlada brsteča svežina vedri tvoje okolje in opaja tvoje lastno življenje. Kot večno napeta tetiva je tvoja mladost, ki v preobilju sil išče sproščanja, dejanja in hoče zmag. Kot neprestano vrteče se kolo je tvoja mladost, ki vsa predana trenutku nikjer ne obstane, nikogar ne počaka, nikamor ne prisluhne. Ves svet je do bil tvoje meje, ali bolje — je v tvoji brezbrežnosti izgubil svoje meje, in vsa ogromnost življenja, ki valovi okrog tebe, se je skrčila in stisnila v eno samo napetost in pričakovanje: doživeti ljubezni.

Vem, da tvoj sen ni brez trpkosti in razočaranj, pa vendar se ti zdi, da je ljubezen čudovit sad, ki se sam utrga in pade, v tvoje naročje ob prvem vznemirnem srečanju, in ko si ga sprejela, je tvoj in meniš, da je, že dozorel za tvoje veliko osrečujoče sprejemanje. In vendar ni tako. Nič dokončnega, nič trdnega in natančno dognanega ne sme

biti v ljubezni. Ljubezen je rast, dejanje, gibanje, združevanje in oddaljevanje, najtesnejša povezanost pa najsmelejša svoboda, najprožnejša zgovornost pa najgloblja molčečnost; v svojem zadnjem jedru pa je ljubezen služba, najčistejša, najradostnejša služba človeka — človeku, najopreznjša, pa najbolj drzna, najmanj vidna in večno pripravljena. Ali me boš prav razumela?

Naloga, ki ni nikdar rešena.

Stremljenje, ki ni nikdar uresničeno.

Cilj, ki nikdar ni dosežen.

Ta neizprosni «nikdar» je gibal tvoje ga vedno novega napora, pričakovanja in stremjenja in odrešilnega dela, ki nikoli ne more počivati.

Ali te je kdaj prešinila slutnja o tisti zadnji, resnični podobi človeka, ki si ga zazrla v njegovi enkratni edinstveni vrednosti in onostranski dolečnosti in smiselnosti; morda si preko teh vidnih, včasih tako nejasnih znamenj prodrla do njegovega

bistva: morda te je vsa prevzela njegova notranja moč, morda te je vso ganila njegova otroška nebogljenost, morda je zažarela vate njegova jasna, nepredpisana dobrota, ali pa te je pritegnila nase trdna urejenost in neizprosna premočrtnost njegovega koraka. Pa najsi bo že tako ali drugače, čim si pristala na njegovo bistvo, si priznala upravičenost, da, nujnost takega in ne drugačnega njegovega življenja, si nadela sebi nalogo, da tega bistva ne boš okrnjevala, ne boš ožila, utesnjevala, vezala, hromila in slepila. Osebnostni razvoj človeka hoče tudi prostora, daljine, samote, molka — življenje v dveh je pač velika skrivnost, ki se malo-komu do dna razodene...

Morda sem ti od daleč nakazala tisto tvojo veliko nalogo, katere zavestno uresničevanje bo hranilo, svežilo, očiščevalo in stopnjevalo tvojo osrednjo življenjsko — ljubezensko resničnost.

Hkrati bi te pa holeta prepričati, da je omejevanje tvoje ljubezni in skrbi in prizadevanja na to edino življenjsko resničnost hromeče in utesnjujoče zate samo. Kakor da si oslepela ob svojem lastnem blesku! Kako malokdaj se skloniš s spoštljivim občudovanjem v življenje drugega človeka! Kako malokdo te «zanima», tako redko se sproži v tebi vprašanje po njegovem izkustvu in njegovih uspehih in načrtih. Kako malokdaj si bila tako topla in neposredna, da si dala priznanje njegovemu uspehu, da si se iskreno in z občudovanjem začudila njegovemu notranjemu vzponu. Kolikokrat si se v pobožni hvaležnosti sklonila pred veličino, ubranostjo, močjo in žrtvijo njegovega življenja? Kako nestrpna in nepočakana si v svojih srečanjih, kako brezkončno in glasno in bahavo pa je tvoje pripovedovanje o lastnih uspehih in družabnih pridobitvah! Kako raztresena in nepotrpežljiva si, kadar bi kdo tvoji mladosti rad zaupal svojo bolečino in ob tebi dobil zatrdilo svoje moči in sposobnosti.

Pa tvoja beseda! Ali si vztrepetala kdaj v strahu pred lastno nemočjo, ko si iskala

v sebi odrešilno besedo tuji bolečini, tuji stiski in tegobi? Kako si skopa v svojih vprašanjih! Saj poznaš tisto globoko pomembnost legende o Parcifalu, ki bi z enim samim vprašanjem mogel ozdraviti na smrt bolnega kralja Amfortasa in bi tako postal njegov naslednik. Pa ni vprašal in je zaigral svojo srečo. Ali se zavedaš odrešilne moči iskrenega resničnega vprašanja? Ne iz zvedavosti, temveč iz zavesti neke tesne, odgovornosti polne povezanosti človeka s človekom, iz želje pomagati, olajšati, osrečevati.

Pa tvoj odnos do tvoje materinske sestre, do tvoje starejše vrstnice! Ali zveni v tebi le njen utrjeni korak, njena trpka zagrenjenost in ne vidiš v njej nič drugega kot usihajoče življenje, odigrano vlogo, zastarele, ozkosrčne nazore? Ali nisi doživela še nikdar lepote zrelega življenja, sočnosti sadu, v katerem se je v najopojnejši ubranosti strnila moč zemlje in sonca, ostrina zraka in mehka toplote? Ali se nisi še nikdar okrepčala z njegovim krepkim sokom? Zakaj se nikdar ne ustaviš pred njenimi v izkustvu dozorelimi spoznanji in dognanji, ki bi ti mogla toliko razodeti! Zakaj prav nikdar ne prisluhneš v njeno domotožje, v njeno rahlo bolečino ob tvojem cvetenju, in s svojo vedro resnobo in hvaležno spoštljivostjo ne razodeneš, kako se zavedaš vrednosti njenega zrelega pogleda, njenega preizkušenega nasveta, njene jasnovidne dobrote. Ali ji res ne moreš odpustiti njene trudnosti, dvomljivosti, strogosti? Ali ne slutiš, kako velika bolečina se morda skriva pod to majhno vsakdanjostjo, kako težka odpoved morda še vedno skeli pod to navidez zaceljeno rano? Ali ne veš, kako zelo boš nekoč še želela, da bi tudi tebe razumeli tisti, ki prihajajo za teboj?

Da bi v tvoji mladosti dozorelo čim več spoznanj, da bi zablestelo v njej čim več razumevajoče dobrote, da bi se sprožilo v njej čim več prodirne moči, v vsakem človeku poiskati človeka, to ti želim z materinsko skrbjo in vdanostjo.

Zvečer

Lidija Grilec

*Večer je zdaj. Iz daljave
se čuje le pasji lajež
in boben korakajočih vojakov.
Ves prazen je mlačni večer
in moje srce obupuje,
ko v prsih bolest mi kljuje
od toge samote.*

*Vse moje misli in želje so daleč,
sledile so tvojim stopinjam.
Ne vzdramijo vse me lepote
in sile tega sveta,
ker se ničesar več ne spominjam
kakor samo, da sem tvoja.*

Ana Eleonora Roosevelt: Spomenica evropskim ženam

Pavla Hočevar

Rooseveltova žena spada nedvomno med one redke velike žene v zgodovini, ki so pravilno izpolnjevale svoje mesto kot osebe in življenjske tovarišice velikih mož. Eleonora Roosevelt predstavlja danes največjo žensko silo v politiki, ne samo zato ker je predsednik Roosevelt med odločujočimi politiki sveta, temveč pred vsem zato, ker je sama prekaljena v dolgoletnem političnem in gospodarskem udejstvovanju. Spisala je več knjig, ki jih Amerikanci visoko cenijo. Vsak dan napiše članek, ki izide v 68 dnevnikih in ga redno bere štiri in pol milijona Američanov. Ta žena se loti vsakega vprašanja z odkrito odločnostjo in temeljitim poznavanjem najraznovrstnejših panog. Drame, ki jih je videla v gledališču, ali slike z zadnje razstave ocenjuje prav tako temeljito in iz življenjskega vidika kakor osebe, s katerimi se je sestala, ali higijenske predpise o povijanju dojenčka. Pri katerem koli dogodku, ki je predmet njene pisane ali govorne besede, se dotakne ustrežajočega nujnega problema, kakor so n. pr. delavske mezde, delovni urnik, položaj črncev, obramba zamorskih umetnic pred ošabnimi damami visoke ameriške družbe, obsodba ameriškega sistema i. dr. Njena predavanja in članki sooblikujejo javno mnenje, njeni nazori so ameriškim ženam evangelijski, ona skrbi zanje, jih opozarja na krivice in jim daja pobudo za boljša pota. Priljubljena novinarka dobiva za svoje članke tudi visoke honorarje: 16.500 dolarjev na leto! Vso to vsoto pa redno poklanja v dobrodelne svrhe. Uredniki velikih listov pravijo, da je ona med novinarji vsega sveta edina, ki ni še nikdar oddala rokopisa prepozno!

Zdravje, živci te žene so železni; njena volja je prav tako vztrajna, kakor je njena sposobnost vsestranska. Ta odlična novinarka in govornica je tudi vestna poslovna žena, saj je lastnica in ravnateljica ogromne tovarne za hišno opremo. Domačega in svetovnega političnega življenja se udeležuje z isto premišljenostjo in odgovornostjo kakor njen mož; sprejemi v Beli hiši so prav tako nujni kot obiski v lastnem domu. Svojemu možu je najboljša zakonska žena, življenjska tovarišica in javna sodelavka. Znano je, da je Roosevelt hrom in ne more iti nikamor brez spremstva in opore. Zato pa ni zborovanja in nastopa, zlasti izven prestolnice, kamor bi ga ne spremljala žena kot najpostrpežljivejša bolničarka! Pravijo, da ni bila še nikoli bolna in ni še nikoli ležala podnevi razen v porodni postelji — Eleonora Roosevelt je rodila in z vso nežnostjo odgojila šestero otrok! Tudi na domače gospodinjstvo misli in na šport. Vsak dan redno telovadi in rada zajaše svojega starega konja Topa. Pravijo, da je kot noj: kar je in kadar je.

Kako misli gospa Roosevelt o današnjem političnem položaju?

Vedno je bila prepričana zagovornica svetovnega miru in še pred štirimi leti je utemljevala svoje načelo: misel o vojni je nesmiselna. Pred tremi leti je trdila, da se bo Nemčija le vrnila v Društvo narodov; še pred dobrim letom je neke izrazila vero, da se bodo armade zamenjale z mednarodno policijo! Po dogodkih v zadnjem času pa tudi ona ne more več verovati v tako rešitev mednarodnih odnošajev. Vendar se ji zdi misel na človeško klanje še vedno nemogoča

in zverinska — ko bi mogla preprečiti po-
novni pokolj sveta!

Kakor se je pred nekaj meseci predsednik
Roosevelt obrnil na one, ki so prvi začeli
vihrteti orožje, tako je zadnje tedne tudi
gospa Roosevelt poslala v svet opozorilno
spomenico in jo naslovila *ženam v Evropi*.
Čisto osebno, kot žena in mati, poziva in
roti, naj obvarujemo mir.

«Od vas, žene v Evropi, ki živite v kateri
koli državi, je odvisna usoda vaše domovine
in vaše celine. Današnji čas ne zahteva od
vas samo, da ste sposobne gospodinje in od-
lične matere v družini; današnji čas zahteva
od vas več...

Danes ni potrebno, da ste samo angeli
varuhi svojega ognjišča, temveč tudi angeli
varuhi miru...

Kakor vse žene na svetu imate tudi ve-
liki vpliv na moške in sinove. Devetnajst
stoletij niste nikdar hotele, niti se niste
upale verovati v svojo vrednost. Danes pa
morate biti prepričane, da je usoda sveta
lahko v vaših rokah! Pomislite, da je v ev-
ropskih državah vas več kot moških in ste
zato v večini.

Predosem pa ste matere!

Ve ste dale življenje tolikim, dvajsetletnim
mladeničem, ki so danes že nekaj in ki so
vam hvaležni. Na vas je, da tem bodočim
vojakom vcepljate misel o bratstvu člove-
štva.»

Da ni ta trditev Rooseveltove prazna
frazza, jo dokazuje z izidom ankete; ki jo je
priredil neki profesor na univerzi v Kolum-
biji med svojimi študenti in njihovimi ma-
terami. Materam in sinovom je dal ista
vprašanja (nanašala so se na okus življenj-
ske poglede in sl.). Anketa je pokazala, da
sta se odgovora mater in sina skladali v
82%, v nekaterih vprašanjih celo 92%.

Podobna anketa je potrdila tudi mnenje, da
žena lahko vpliva tudi na moža. Roosevel-
tova navaja v omenjeni poslanici podatke,
iz katerih je razvidno, da se je moževo miš-
ljenje ravnalo po ženinem 63%.

Opirajoč se na izid teh dveh anket, se
obrača spomenica na vse žene v Evropi in
nas z dvomom vprašuje, ali smo izkoristile
v življenju ta svoj vpliv na deca in moža?

«Ve vladate srcem in mislim svojih mož
že devetnajst stoletij. Ali te supje premiči
niste nikdar izkoristile? V tem ste grešile!
In če ste kdaj le zavestno vplivale na svoje
može, največkrat niste storile tega z ideal-
nim in dobrim ciljem. Vpliv žene na moža
se ne sme omejiti na izbiro klobuka ali na
prigovarjanje glede karoserije novega avto-
mobila.

Kateri koli narodnosti pripadate, okori-
ščajte se s tem vplivom. Vse se strinjate s
ciljem, ki ga morate doseči: mir, delo, sreča!
Ali kaj delate ve: namesto da bi uporabljale
vse sile za doseg tega cilja, namesto da z
vsem svojim vplivom krotite moža, prena-
petega strankarja, ali da pomirite prebur-
nega sina, namesto da izmodrite politične
strasti o njih, ki jih imate radi, se pretvarjate
in delate, kakor da vas vse to nič ne zanima!

Politika je za moške pravice. Ali mislite,
da je to res? Motite se. Politika je žensko
vprašanje, saj ste ve glavni čimtelj družbe
in njene bodočnosti. In ve se morate brigati
za srečo te bodočnosti.

Ve mislite, da ste storile prav, ko ste se
odločno izjavile ob nabavljanju pohištva,
avtomobila, sinove obleke — gluhe pa ste
za politično mišljenje svojega moža, za nje-
gove odnose do posameznih državnih funk-
cionarjev ali do tuje države.

Žene Evrope, sedaj ste na vrsti ve!

Nemoč

Lidija Grilec

Dan se skriva,
zvezde užiga
noč.

Mojo dušo
obtežila je
nemoč.

Mesečina spleta
v zvezd sijaju
raj.

Dragi, spet mi
mir in vero da
nazaj!

Da ko v jutru
zarja vzdrami
svet,
mene najde
v snu objeto s tabo
spet.

Umetnost

Zora Zarnik

Pred nekaj leti smo imeli v Ljubljani eno samo Filharmonično dvorano, toda ta je bila posvečena samo glasbi. Tej svoji vzvišeni nalogi pa je tudi kar najpopolneje ustrezala. Vsakogar, ki je stopil vanjo, je v trenutku zajela v svoj čar. Vedel si, tu bom slišal nekaj lepega, nekaj, kar me bo visoko dvignilo nad skrbi in nevšečnosti vsakdanjega življenja. Gotovo imajo marsikje lepše in še bolj akustične prostore — vendar pa je bila ta mala, temnordeča, nežno razsvetljena dvorana kakor prepojena z najzlahtnejšo glasbo — še predno je zazvenel prvi ton.

V tem prostoru so se največkrat našli glasbeniki, glasbeni naraščaj in glasbi naklonjeno občinstvo — torej družba ljudi, ki se pri nas od koncerta do koncerta prav malo izpreminja. Mala filharmonična dvorana je bila kar čudno pregledna — in tako so stalni obiskovalci imeli kar svoja stalna mesta, katera je vsakdo uvaževal. Pokojni ravnatelj Hubad je sedel vedno na istem prostoru, skladatelj Lajovic, brata Ravnika in mnogi drugi in tudi dve nerazdružni prijateljici, dve visoki, vitki plavalaski: pianistki Marica Vogelc in Zora Zarnik, obe učenci prof. Janka Ravnika; danes poučuje Marica v lastni glasbeni šoli, Zora pa deluje na drž. konservatoriju.

Seveda — preobrazba odlične učenke konservatorija v najodličnejšo slovensko pianistko se ni izvršila čez noč. Vmes so ob vsej zmagoviti nadarjenosti ure in dnevi, meseci in leta polna težkega, neumornega dela, dela, ki mu pravi umetnik nikdar ne vidi konca. Vse njegovo življenje tone v tem neprestanem izpopolnjevanju danega mu talenta. In tako sedim danes, ko bi vam rada kaj povedala o življenju pianistke Zore Zarnikove, pred drobnim zvezčkom, v katerem je zabeleženih celih enajst vrstic in —spodaj— prva dva stiha prekrasne Trubarjeve božične pesmice:

»Kakor sonce skož glaz gre,
glaz ta se ne razbije.«

Sama prav ne vem, kako so mi prišle te besede pod roko, ko sem ogledovala teh



enajst vrstic in se v mislih zagledala v ozki, blede obraz Zore Zarnikove, v njene zasajene oči. Iz teh oči je treba brati, pobožno se je treba zatopiti v njeno igro, če se hoče kaj izvedeti o Zori, kajti ljubeznive, a tako resne ustnice vedo sicer o marsičem povedati mnogo tehtnega in zanimivega, samo o lastnici sami so kaj skeptih besed.

Zora Zarnikova je doma v Zagorju. Oče ji je zdravnik; glasbeno nadarjenost je po dedoval po starem očetu, nadučitelju, organistu in cerkvenem skladatelju Davorinu Zarniku iz Kroke. Tudi njeni dve starejši sestri sta zelo muzikalni in tako je kar naravno, da ji je bila glasba od najnežnejše dobe najlepše in najplemenitejše razvedrilo. Ko še ni imela klavirja, se je vadila na ta način, da je udarjala na pokrov šivalnega stroja. Prvi pouk je sprejela od domačega organista. Dešetletna je igrala leto dni pri prerano umrli pianistki Dani Koblar Golijski, nato je bila učenka Marte Dolejševe in naposled je prispela k profesorju Janku Ravniku, pri katerem je tudi leta 1926 absolvirala.

Prof. Janko Ravnik, prav tako sijajen pianist in pedagog, se z veseljem spominja svoje prav nenavadno darovite učenke in budno spremlja njen razvoj. Že takrat, ko je sloko, zlatolaso dekletce prvič zaigralo pred njim, je doumel, kako izreden pianističen talent nam dorašča v njej. In ni se varal. Pod njegovim skrbnim vodstvom, ob njeni železni vztrajnosti in marljivosti je šla njena pot nevzdržno navzgor. Za to ni dovolj samo običajna glasbena nadarjenost, niso dovolj ravno za to delo ustvarjene roke, potrebno je še nekaj, kar se ne da naučiti, kar je človeku dano ali ni dano.

Zori je dano. Pod njenimi prsti postane glasovir res to, kar pomeni njegovo ime: vir glasov — in vsak ton zveni, poje, živi in žari! Toda — kako naj opišem nekaj, kar se ne da opisati — kar se da le občutiti, kar zajame človeka s tako silo, da pozabi na vse okoli sebe in je resnično dvignjen v višje, svetlejšo ozračje, v katerem vlada čista, popolna lepota.

Ob igri Zore Zarnikove človek ne ve več za njeno blestečo tehniko, ta popolna izurnjenost postane malone brezpomembna ob sili, s katero te zajame njena umetnost v svoj čarni krog. Ob njej nam postane jasno, da je umetnost poslanstvo, da jo je nekaj, kar je silnejše od njene lastne volje, dovedlo na prav to, za njo edino pot. Ta pot je trnjeva. Neizmerno samozatajevanje raste ob njej in še več samote. Vsaka popolnost zahteva žrtve. Vsak pravi umetnik to ve, vsak hodi svoj križev pot — če uspe in prodre ali ne, ni mu mnogo mar — sledi svojemu najglobljemu nagonu, svoji usodi — in ker čuti v sebi, da dela prav, je v njem tišina izpolnjena.

Zora Zarnikova je ena izmed redkih, ki so izvoljeni. Vsako glasbeno delo, v katero se poglobi, zajame z vsem srcem in vso dušo. Kot ima vsak človek nekaj, kar mu je najbližje in najdražje, ima tudi Zora najraje simfonije, sonate in maše Ludvika van Beethovena. Zakaj? Ali ustreza ta nad vse globoka in vendar vedno v oblike stroge lepote zajeta glasba najbolj tihi lepoti njene vase zagledane in trpko zastrte duše? — S tem seveda ni rečeno, da se je Zarnikova tako rekoč specializirala za Beethovenove skladbe. Zanimiva in ljuba ji je vsaka doba in vsako glasbeno delo, da le čuti v njem

dih prave umetnine. In to stvar, to skladbo vzame potem v roke s pobožno gorečnostjo kakor mati svoje drago otroga, tej skladbi da kos svoje duše, kos svoje srca, utrip svoje krvi — da ji življenje!

Ko je končala svoje študije pri profesorju Janku Ravniku, je Zora odhitela v Pariz, kjer je študirala pri Heleni Galanti-Kastlerjevi, profesorici visoke šole na Ecole Normale de Musique, naslednje leto pa je z neumorno vnemo delala v Brnu pod večšim vodstvom Vilema Kurza, profesorja mojstrske šole v Pragi. Ko si je tako osvojila še vse najboljše, kar so ji mogli dati tuji mojstri in tuje šole, se je vrnila v domovino in postala profesorica na našem najvišjem glasbenem zavodu. Kaj pomeni našemu glasbenemu naraščaju kot neizmerno vestna, pa vendar neskončno potrpežljiva učiteljica, vedo pač zaenkrat le zrelejši njenih gojencev in tisti, ki ob javnih produkcijah budno zasledujejo razcvit vsakega novega talenta in sodijo razvoj teh učencev po zmožnosti tistih, ki jih učijo.

Poleg tega tihega, požitvalnega dela se je posvetila Zora Zarnikova tudi koncertnemu udejstvovanju, toda — kakor je sploh z ozirom na svoje zmožnosti pravljeno skromna — ni še nikdar nastopila v lastnem koncertu temveč le kot sodelujoča ali kot spremljevalka, in vendar — kakor je v pravljici zmagala ponižna Snegulčica, je Zora Zarnikova prodrla z zmagovito lepoto svoje igre. Vilko Ukmar piše: «Čeprav bi se zdelo, da je pianistka Zarnikova kot spremljevalka prevzela podrejeno vlogo, je njena igra vendar dobila toliko poudarka, da je stopala vedno znova v ospredje. Pianistka ima do tonov svojega instrumenta silno tesen odnos in pozna njih vsestranske značilnosti ter njih svojstva skozi vso barvno dinamiko do drobnih fines. S temi svojstvi pa na tenko in široko niansira tonske like in to z notranjo močjo, ki se včasih kar grozeče razživi, a se zopet umakne ter utripa kot dih iz velike globine.»

Tako doma. Toda tudi v Zagrebu in Beogradu so bili poslušalci in kritiki ob istih okoliščinah očitno enako navdušeni. Tako na primer piše «Obzor»: «... Zapazili smo, da s klavirskom dionicom vlada sasvim naročiti pianistički individualitet. Skroz profinjeno i stilski osjećano iznjela je

gdjica Zarnik svoj zadatak vanredno zrelo i dotjerano, solistički kao to Mozartova Sonata traži, a ipak skrajnje decentno i prilagodljivo drugom partneru.» «Narodne novine» pišeju med drugim naslednje: «Mala senzacija bila je gdjica Zora Zarnik. Njeno sviranje bilo je pravo muziciranje, onakovo, kakovo je potrebno u komornoj muzici. Njena tehnika je odlična, a smisao za ritam i osjećaj za pratnju je izgrađen do skrajnosti. Mozarta već davno nismo čuli u tako otmjenoj i stilskoj maniri izvoditi.» Zagrebske «Novosti» pa se navdušuju: «... Gdjica Zarnik pokazala se kao umjetnica, koja se daleko uzdiže nad prosječnost.» In tudi «Jutarnji list» se oglašuje: «... Ovu odličnu, prvorazrednu pratilicu bi željeli što češće čuti na našem koncertnom podiju. Ona je kod pratnje pokazala toliko samostalnosti, ritmičke sigurnosti, nadalje kristalnu čistu tehniku, muzikalnost, diferenciranost u dinamici, da se od samoga nameće želja, da čujemo onu pianisticu kao solisticu.» Tudi kritik «Morgenblatt»-a ni nič manj navdušen: «... Posebno prijatno presenečenje je bila čisto izborna igra Zore Zarnikove. Ne samo klasičen, tudi moderen vzpored je obvladala sigurno in plastično, s čemer je dokazala svojo vsestransko nadarjenost.» ...

Enako je navdušila Beograd. V «Politiki» piše Milojević: «... Gdjica Zarnik je zbilja pianistkinja od rase i vrlo solidno postavljene tehnike i kao saradnica solista odaje individualnu snagu i profinjenu muzikalnost.» ...

Kakor je Zora svojstvena v svoji umetnosti, je svojstvena tudi v svojem zasebnem življenju. Običajnih zabav ji ni mar. Ona, ki ima vse predpogoje, da bi se lahko proslavila pred najširšo javnostjo, se ji vedno odteguje. V sredi tega hrupnega, razdvojenega in zasopljega sveta živi kakor na samotnem otoku, kamor ima le malokdo dostop. Kdaj bo prišla Trnjudčica iz svojega

prostovoljnega pregnanstva? Zora se je nasmehnila: «Čez dve leti...» Kaj bo takrat? Počakajmo še malo — dve leti sta kratek čas. Upajmo, da se naša, v klavirsko učiteljico začarana princeska do takrat zopet ne bo premislila — to bi bilo morda opasno. Zakaj tudi pravilčno trnje lahko zaraste pot. V pravljici, če je ta prave, stare vrste, se še vedno nekako izcimi čudež in konec je vsekakor srečen. Današnji čas pa, žal, nima preveč pravljčnih talentov in le prerado se zgodi, da se mlad, vsestransko nadarjen človek izgubi v pragozd vsakdanjosti. Zdi se, da so bila gesla prejšnjih dni vse drugačna, današnji čas pa pozna le eno, in to je: «kruh!» Kako bi bilo sicer mogoče, da se toliko mladih talentov, nosilcev naše kulture, po kateri obstojamo ali ne obstojamo pred forumom drugih mnogoštevilnejših narodov — izpeha in izgara za boren košček kruha, predno sploh pride do razvitka? Lepo je, če hvaličen narod postavlja kamenite in podobne spomenike svojemu zasluznemu skladatelju — manj lepo je vedeti, da je mladi skladatelj od gladu umrl. Lepo je, če se mlademu talentu nudi možnost zasluzka — manj vzpodbudno je vedeti, da je človek, ki dan na dan, uro za uro poučuje, tako brezkraino izčrpan, da niti telesno niti duševno ni več zmožen delati sam s seboj kot izvajajoč ali ustvarjajoč umetnik. Kruh! Pri nas je umetnikom kaj skromno odmerjen.

Vsak dan ne pijemo iz kristalne čaše. Kadar pa nam je svetlo v duši in toplo v srcu, takrat mora biti to, kar naj nas razveseljuje, plemenito in lepo po vsebini in po obliki.

Zora Zarnikova je kot kristalna vaza: vsi sončni žarki, ki sijejo skozi njo, se lomijo v tisočernih barvah — ob najrahljšem dotiku zazveni z najčistejšim zvokom.

Zora Zarnikova je resnična umetnica.

V. I. R.

Javni dogodki, ki morajo zanimati tudi žene

Doma:

Kaka je s sporazumom? Vsi, ki se zavajo, da je lepša bodočnost nas vseh odvisna od pravične ureditve naših notranjih razmer, z živim zanimanjem spremljajo vsako izjavo, ki se nanaša na sporazum. Eno takih izjav je podal nedavno dr. Šubašić, hrvatski narodni poslanec in najožji sodelavec Vlada Mačka, ko je imel v Delnicah velik shod in je govoril tudi o hrvatskem vprašanju. Izrazil je upanje v ugodno rešitev sporazuma, češ, da bi bilo pogrešeno reči, da je sporazum odbit in da je vsa stvar propadla. Rekel je, da Hrvati zastopajo stališče, da so samostojen narod in da morajo imeti vse, kar mora imeti narod v državni skupnosti. «Ako danes ves srbski narod — govorim o narodu in ne o politikih — nima ničesar proti temu, če več, od to celo zahteva, potem ne morem izgubiti vere, da se bo sporazum dosegel.» Svoj govor je zaključil Šubašić s temi besedami: «Hrvatski narod je za to državo, vendar pa mora biti tako urejena, da bo zadovoljila i Srbe, i Hrvate, i Slovence. Hrvati so za to državo danes še prav posebej; ko se zbirajo črni oblaki nad celo Evropo. Hrvati so pripravljeni iti s Srbi skupaj na Golgoti, ako bo treba. Vendar se morajo poprej bratsko rešiti med Srbi in Hrvati vsa sporna vprašanja, kajti na Golgoti, če bi že enkrat prišli nanjo, ne bi bilo več časa in možnosti za sporazumevanje.»

Predsednik vlade Dragiša Cvetković, ki je obiskal nekatere hrvatske kraje, je rekel z ozirom na sporazum: «Prilike se urejajo. Nič več ni nekdanje napetosti. Narod hoče sporazum.» Mislim, da je glavna naloga vlade storiti vse, da pride do popolne ureditve razmer.

Proti sporazumu se je pojavilo gibanje med Srbi, s predsednikom prejšnje vlade dr. Stojadinovičem na čelu, ki zbira svoje ožje prijatelje, katerim je bil pomagal do mandata, člané J.R.Z. ki je v svojem bistvu še vedno centralistična stranka, sodeč po njenem glavnem glasilu «Samoupravi». Stojadinović je hotel nastopiti s pomočjo teh poslancev proti sporazumu s Hrvati, češ, da ogroža sporazum narodno in državno edinstvo. Poslanci, ki so tozadevno interpelacijo podpisali, so izključeni iz stranke.

Gospodarstvo v Sloveniji. V zadnjih šestih mesecih je bilo v Sloveniji prijavljenih osem novih podjetij, objavljenih pa 21. Tako smo samo v tem času izgubili 13 podjetij. Za toliko je prikrajšano tudi naše gospodarstvo: delavstvo je ob zaslužek, občine pa ob dohodek.

Prekmurški teden. Od 17. do 24. junija je bila v Prekmurju svojevrstna manifestacija Slovenske Krajine, ki naj pokaže zlasti rojakom napredek na kulturnem in gospodarskem polju v dvajsetih letih življenja v Jugoslaviji. — Proslava je bila namenjena predvsem Murski Soboti in Prekmurju samemu, vendar je pa pomembna za vso Slovenijo in Jugoslavijo, saj je prav napredek prekmurskih Slovencev važen za vso Slovenijo. Prireditve so pokazale, da so prekmurški Slovenci kljub vsem težavam v teh dvajsetih letih lepo napredovali. Ker je napredek posledica njihovega lastnega prizadevanja, so lahko nanj tem bolj ponosni. — Prekmurje je tisti lepi kos slovenske zemlje, od katere nas do prevrata ni ločila samo Mura, ampak so bile meje mnogo, globlje, saj so Slovenci, ki bivajo tam, spadali pod Madžarsko. To pomeni, da so bili izpostavljeni največjemu nasilju in raznarodovanju, in samo njihovi žilavosti in svojskosti se imamo zahvaliti, da so nam ohranjeni.

Tudi Bela Krajina je letos posebno slovesno proslavila svoj tradicionalni praznik dne 18. junija. To je praznik belokranjskih narodnih plesov, narodnih izročil in običajev, pa tudi praznik belokranjskih češenj.

Narodni praznik hrvatskega naroda je 11. junij, ki ga je narod proslavil letos posebno slovesno. Spominjal se je življenja in del, ki sta jih izvršila brata Radića za svoj narod. Ustanovila sta hrvatsko ljudsko gibanje, ki je pomembno ne samo za razvoj Hrvatske, marveč lahko rečemo, za razvoj Jugoslavije.

Važen znanstveni zavod v Beogradu. To je zavod velikega jugoslov. učenjaka Nikole Tesle za raziskovanje vsega, kar je v zvezi z elektriko. Zavod je avtonomna ustanova javnopravnega značaja.

*

Naši bratje in sestre za mejami:

«*Slovenec* — *časten naslov*.» Pod tem naslovom prinaša «*Koroški Slovenec*» tele misli: «Slovenska narodna zavest te vleče v duševno občestvo z velikani slovenskega duha. Slovenska knjiga je tvoja knjiga, slovenska pesem je tvoja pesem, slovenska umetnina je tvoja umetnina... Že danes dobiva beseda «Slovan» neki doslej še nepoznan, blagoglasen prizvok, ki ga bo razodela dogledna bodočnost v vsej njegovi silni vsebini. Vse to in še več je duševni zaklad, ki ti ga posreduje tvoja slovenska narodna zavednost. Slovenska narodnost je torej vredna žrtev. Če tako zahteva čas in njegove prilike, moramo biti junaki slovenske narodne družine, odločni, pripravljeni na vsako žrtev na oltarju narodne zvestobe. Tvoje ime ti bodi časten naslov.»

Ker je Slovenka... Kakor poroča «*Koroški Slovenec*», so na oni strani meje odlikovali z zaslužnim križcem nad 70 let stare matere s številnimi otroki. V Rožeku se je zgodilo, da je bila k odlikovanju vabljen tudi slovenska mati Marija Ropač, po domače Majarjeva mati iz Dol, stara je nad 70 let in ima 12 otrok. Pred proslavo pa ji je komisija, ki je izročala odlikovanim materam zaslužne križce, izjavila, da bodo odlikovane samo nemške matere in je slovensko mater odslovila.

Po svetu:

Jugoslavija si še naprej prizadeva, da bi v primeru spopada ostala nevtralna. To stališče je zavzemal knez namestnik Pavle tudi v Berlinu, kamor ga je povabil Hitler, ki je ob tej priliki izjavil svojemu gostu, da so meje med obema sosednjima državama, to je Jugoslavijo in Nemčijo, za vedno potegnjene. Knez namestnik je v svojem odgovoru naglasil, da z veseljem jemlje na znanje «ponovna slovesna zagotovila, da hoče

Nemčija vzeti v obzir svobodo in neodvisnost jugoslovanske države ter nedotakljivost meja». — Nاپitnici sta vzdudili pozornost Evrope.

Tripljenje češkega naroda se stopnjuje. V Kladnu na Češkem so našli ubitega nekega nemškega redarja. Ta dogodek je imel za Čehe, zlasti pa za mesto Kladno strašne posledice. Nad mestom samim je bilo razglašeno obredno stanje, mestu je bil naložen kazenski davek v znesku 500.000 kron, ki jih morajo plačati Židje in pristaši doktorja Beneša. (Pozneje so pisali neki listi, da bo prebivalec ta kazen odpuščen.) Vsi okrepi oblastev, da bi izsledili storilca, so ostali brez uspeha. Nemški dopisni urad poroča, da se bodo vsi incidenti poravnali z vso strogostjo in sicer tako, da se ne bodo več ponovili. Po vesteh iz Berlina bo v protektoratu imenovana posebna komisija, ki bo nadzirala izvajanje varnostnih ukrepov. Sestavljena bo izključno iz Nemcev. Prav tako bodo nameščeni v vseh čeških industrijah posebni uradniki nemškega urada za delo, ki bodo nadzirali poslovanje češke industrije, skrbeli za izvrševanje navodil omenjenega urada ter poročali o razpoloženju uradništva in delavstva. Stroške za vzdrževanje teh uradnikov bo plačevala češka industrija.

Dva dni po incidentu v Kladnu je v prepiru med uradniki nemške in češke policije padel češki redar, smrtno zadet od revolverskega strela. Protektor rajha je razglasil, da je uvedel strogo preiskavo in da so krivca že našli. Nobenih drugih posledic: storilec je bil to pot Nemec. Gorje zaslužnjem!

Nemške čete na Slovaškem. V «neodvisno» Slovaško je bilo — kakor poročajo naši in tuji listi — dosedaj poslanih že 250.000 vojakov, ki so razporejeni zlasti vzdolž Poljske meje. Vse proti poljski meji vodeče proge morajo biti proste za vojaške Transporte. V prestolnici Slovaške, Bratislavi, je nastanjen nemško poveljstvo, ki bo vzelo vso državno upravo pod svojo kontrolo. V Bratislavi so aretirali tudi večje število ljudi, ki so širili letake, v katerih so poudarjali slovansko zavest Slovakov in pozivali k slovanski slogi. Vlada monsignorja Tise je odredila, da morajo vsakogar, ki bi širil protinemško propagando, takoj zapreti. —

Da se pa kljub vsemu prebujajo slovanska zavest Slovakov, pričajo mnoga znamenja. Zagrebška «Nova riječ» primaša pismo dopisnika iz Slovaške, ki pravi med drugim: «Za nas Slovane in splošno za male narode ni življenja brez velike federacije, brez tesne združitve enako ogroženih. Samo tako moremo ohraniti svojo narodno individualnost, svobodo in kulturo. Ali je treba, da pridemo do tega spoznanja po velikih nesrečah? V usodnih časih nikdar ne odloča volja večine, pač pa mala energična skupina, ki je bodisi fanatična ali pa tudi plačana, da uniči ves narod. Mi Slovaki smo to skusili in drago plačali» (Pri tem je mislil nedvomno na malo skupino sedanjih oblastnikov v Slovaški).

Po vojaški zvezi med Poljsko in Rusijo postaja Poljska pogumna in odgovarja na izzivanje Nemcev z enakimi sredstvi. Tako so bila na Poljskem razpuščena vsa nemška društva, zaplenjenih več domov nemških institucij ter ustavljeni nemški listi. (Isto so Nemci storili že prej s Poljaki.) Ves poljski narod stoji složno pripravljen za boj in Poljaki sami pravijo, da je narodna zavest o poljskih življenjskih pravicah ustvarila novo čudo na Vistli.

Angleško-ruska vojaška zveza je še vedno v ospredju svetovnega zanimanja. Kakor je Rusija pripravljena nuditi oboroženo pomoč zapadnim velesilam v vsakem primeru, tako zahteva tudi ona od obeh, da ji priskočita na pomoč tudi za primer spopada z Japonsko. Anglija je na to načelno že pristala, toda noče se pismeno obvezati. Rusija dvomi v angleško odkritosrčnost, zato je Anglija poslala svojega zastopnika Stranga v Moskvo, ki naj razprši ruske dvome. Toda Molotov zahteva jasno in nedvoumno pismeno obvezo o podpori na Daljnem Vzhodu.

Po ženskem svetu

Uspeh bolgarske umetnice v Parizu. V Parizu imajo vsako leto tekmo za najboljšo petje francoskih pesmi. Letošnje prireditve se je udeležila tudi Bolgarka Magda Stojanova, ki je dobila prvo nagrado.

«Doba, zemlja in ljudje» je obsežna zbirka spominov neumorne bolgarske javne delavke Carevne Miladinove Aleksijeve. Miladinova je bila med prvimi Bolgarkami, ki

Rusija noče več krvaveti za angleške interese.

Dogodki na Daljnem Vzhodu pa pričajo, da bo Anglija čim prej prisiljena skleniti pogodbo z Rusijo. Kajti Japonska je začela tam svojevrstno ofenzivo proti Angliji. Začela je namreč blokirati izredno bogato angleško naselje (mednarodno koncesijo) v Tientsinu. Vzrok za konflikt je malenkosten in je očitvidno samo pretveza! Japonske oblasti so zahtevale izročitev starih Kitajcev, ki so se zatekli v območje angleške koncesije in ki so po navedbah Japoncev zakrivilili proti Japoncem kazniva dejanja. (Tientsin je bil prej kitajski.) Angleške oblasti so zavrnile japonsko zahtevo in niso hotele izročiti Kitajcev, češ, da je treba najprej dokazati njihovo krivdo. Japonci očitajo mednarodnim koncesijam že ves čas odkar traja japonsko-kitajska vojna, da nudijo Kitajcem potuho v njihovem odporu proti Japoncem. Vohče hoče Japonska onemogočiti stik med koncesijami in Kitajci ter s tem izpodrozati pomoč, ki prihaja Kitajski obrambi po tej poti, ter sploh likvidirati mednarodne koncesije. Zadnja poročila pravijo, da ne more v mednarodne koncesije nobena pošiljka in da v angleškem delu že primanjkuje živil. Japonci so poostriili zaporo na reki s številnimi motornimi čolni, ki zavračajo vse ladje z živili za koncesije. Japonska mora računati z angleškimi protikuropi, ker Velika Britanija ne more odstopiti od svojega stališča, saj ne gre samo za njen ugled, marveč tudi za njeno premoženje. Vel Britanija je namreč vložila v Kitajsko 250 milijonov funtov (60 milijard dinarjev), ki jih ne bo mogla dobiti nazaj, če bo dobila nadoblast nad Kitajsko Japonska. Ogrožena je pa tudi angleška trgovina na Daljnem Vzhodu.

se študirale v Rusiji in se potem posvetile osvobodilnemu in prosvetnemu delu za zaslužnjeni narod. Kot mlada učiteljica je obšla skoro vso Bolgarsko v njenih etnografskih mejah in povsod zapustila sledove svojega mehkega srca in duha. V poznejših letih je imela stike z mnogimi kulturnimi delavci, zato so njeni zapiski kakor živa zgodovina o delu za preporod Bolgarije.

Knjigo, ki jo je knjižnica sprejela kot dragocen prispevek k bolgarski narodni literaturi, je uredil sin velike pokojnice, univ. prof. dr. V. Aleksjev.

Rumunke so dobile pri zadnjih parlamentarnih volitvah prvo senatorsko.

Danska ženska zveza sa zavzema za uvedbo smrtni kazni. Povod tej zahtevi je dal zločinec, ki je na zverinski način umoril šestletno deklico.

Ženska volilna pravica v Belgiji. Minister za notranje zadeve je predložil zakonski predlog, da se volilna pravica za volitve v oblastne zbore razširi tudi na žene. Doda, da so imele žene volilno pravico samo pri parlamentarnih volitvah.

Občni zbor Jugoslovanske ženske zveze, sekcije za dravsko banovino, je preložen na jesen.

Za razstavo bolgarske knjige v Beogradu je priredil ženski osek Jugosl. bolg. lige

čajanko, kjer je govorila Liza Bagrijana, največja bolgarska pesnica, o bolgarskem pesništvu v najnovejši dobi. Nekatere pesmi je tudi recitirala. Ali bi ne bilo mogoče, da bi prenesli razstavo še v Ljubljano, da bi se tudi Slovenci seznanili z bogato in kvaliteto bolgarske knjižernosti.

Zborovanje kmečkih žen sveta. Tudi kmečke žene so organizirane po vsem svetu in imajo vsako tretje leto svojo redno konferenco. Letos se je vršila v Londonu. Zastopanih je bilo 31 držav, med njimi Združene države ameriške, ki so poslale delegatke 274 žen, baltične države, Nemčija, Italija, Grška, Palestina in vsi deli angleškega imperija. Zastopani je tudi bila naša država. Mnoge delegatke so prišle s samotnih kmetij in oddaljenih krajev sveta in so več let hranile denar, da so mogle priti na konferenco.

Naše žene pri delu

Prebujamo se. Grozeča nevarnost nas je predramila, da smo se zavedli dolžnosti do svoje narodne skupnosti. Tisti, ki jim čut odgovornosti narekuje posebne naloge v današnjem času, so podvojili, da nekateri tudi podceterili svoje delo. Najboljši med njimi so podredili svoje strankarsko prepričanje in svojo svetovnonazorsko opredelitev borbi za narodne koristi, ki morajo biti danes najvažnejše za vse poštene pripadnike našega naroda. Ena najmočnejših skupin, ki deluje v tem smislu, je zbrana v Braniboru, ki si prizadeva ščititi narodne koristi skupno s Ciril-Metodovo družbo in katoliško Slovensko Strazo. To je zlasti za Slovence razveseljiv pojav, saj je naša razcepljenost že nevarno trdovratna. Omenjene tri društvene enote, z izrazito narodno obrambnim programom so pa pokazale, da gre z dobro voljo tudi pri nas. Zato je bil letošnji občni zbor Branibora (dne 11. junija) posebno pomemben, saj je pokazal, da je v slogi delo mnogo plodnejše.

Narodno brambno delo silno narašča. Obsežnost in smer tega dela pri nas narekuje tuja propaganda. Parola Branibora v tem pogledu je: «Po vaših lastnih dejanjih bomo usmerjali svoje delo.» Iz vseh poročil je dihala iniciativnost, poizrtvovalnost in

smisel za pravilno usmerjanje tega dela. Poizrtvljeni smo se vračali od tega občnega zbora z iskrenim npanjem v srcu: morda pa bomo postali vendarle Slovenci, ne v prvi vrsti strankarji, ki jim je najvišja naloga ugonabljanje političnih nasprotnikov.

Dvojno slavo ženske poizrtvovalnosti. Meseca maja je mariborsko Žensko društvo na povsem svojevrsten način proslavilo dvaseto obletnico svojega obstanka, svojih stidnih uspehov in svojega tihega dela. Kakor pri vsaki ednici a tudi pri vsakem človeku, ki dela res za stvar a ne zase in za svoje, je tega poslednjega, tihega dela vedno mnogo več kakor takega, ki ga javnost takoj opazi in prizna. Proslava jubileja te naše severne narodne postojanke je sicer skromna, a svojeka in preznačilna za njeno vodstvo.

Ker je zgodovina tega društva nerazdružno zvezana z življenjem njegove prve predsednice Marije Maistrove, so želele dati sedanje odbornice in članice proslavi dvajsetletnice obeležje te povezanosti. Namesto holj vidne prireditve so se zbrale polne pietete na grobu svoje umrle predsednice, okrasile njeno poslednje bivališče s cvetjem, njena naslednica gospa Ivanka Lipoldova, ki je bila več kakor njena desna roka, ji je pa v lepem govoru še enkrat opi-

sala postanek, napredek in razvoj društva ter še enkrat s tem dala priznanje njenemu delu. Prinašamo tisti del govora, ki nam pokaže najvažnejše dogodke društvenega življenja:

«Marija Maistrova! Danes, ko poteka 20 let od večera, ko smo se zbrale v sobi Čitalnice v Narodnem domu, da osnujemo društvo, prihajamo k tebi, svoji ustanoviteljici, da dopolnimo s teboj v pieteti dolgo dobo let, ki je bila do nedavna, iz dneva v dan s teboj tako ozko povezana. Kdaj si stopila na čelo naših vrst? Dejansko že tistega zgodovinskega dne, ko si življenjska družica svojemu soprogu v dogovoru z njim stavila na kocko svojo življenjsko srečo in srečo svojih otrok... Še predno je bilo naše mesto definitivno priznано naši novo ustanovljeni državi, si nas pozvala k delu: vojaki, ki so se ranjeni vračali iz bojev za Koroško, so bili potrebni hvaležnih rok... Srečnemu zmagoslavju so sledila težka razočaranja: koroški plebiscit, Rappallo... Po težkih preizkušnjah smo nadaljevale delo. Raztezalo se je na vsa področja: socialna, kulturna, gospodarska. Kjer je bilo treba, smo vložile svoj trud in svojo dobro voljo. Zbirke, dejanska pomoč potrebnim, predavanja, tečaji in razne prireditve so se vrstile druga za drugo. Tu, naša voditeljica, si potov nisi izbirala, šla si, kamor je bilo potrebno. Koliko potov, prošenj, nevšečnosti! Nič te ni ozlovoljilo, terjala pa nisi ne priznanja, ne časti. Leta so minevala, društvo si je stavilo novo nalogo: ustanoviti nekaj, kar bi prineslo mladini trajnih koristi. Začela se je zbirka za ustanovitev otroške bolnice, ki se je preosnovala v akcijo Počitniškega doma kraljice Marije... Pričelo se je delo in po preteku dveh mesecev je že odmeval vesel smeh prvih kolonistov v Šmarskih gozdovih... Okrepčila potrebna deca iz vseh naših industrijskih središč, rudarskih revirjev, viničarska deca iz Haloz, pa tudi otroci iz drugih banovin so našli oddiha v tem romantično lepem kraju. Tu si opomorejo, se zblížajo, vzljubijo in bodo nekoč nadaljevali, kjer bomo mi nehali. Tako bo tvoje delo, tvoja ljubezen v prej neznani kotichek Pohorja obrodila zlate obresti.»

Govornica je govorila še o programu, ki je dobival konkretne oblike pod vodstvom Marije Maistrove, o delu za pospeševanje

domače obrti, za katero ima Mariborsko žensko društvo resnične zasluge, o kulturnem feminističnem delu in naposled o razstavi, ki je pokazala pregled vsega društvenega dela — toda vse je zasluga drugih!

V besedah govornice ni bilo videti nič ogromnega napora, ki ga ona sama polaga vsako leto v društveno delo, zlasti pa procvit Pohorskega doma, za katerega ima prav ona zasluge, ki se ne morejo prezreti. Toda tako je bistvo te žene: prav nič zase in za svojo čast, vse za stvar! V tem menda najlepše harmonirata s podpredsednico gospo Anico Ašičevo in očitvidno tudi z ostalimi odbornicami.

Nedvomno je dvajsetletnica že častitljiv jubilej in delo tako marljivega društva se gotovo ne da opisati v takole kratkih vrstah. Kdor pozna te žene v njihovi požrtvovalnosti, ve, da se za temi skromnimi besedami skriva ogromen napor in tudi uspeh, ki bi se v vsem velikem obsegu le težko prikazal. Vendar pa ne moremo mimo, ne da bi pokazali še na en pomemben uspeh tega društva: to so njegovi *vzgojni tečaji za žene in matere*, ki jih vodi nad vse spretno in požrtvovalno strokovna učiteljica ga. Jela Levstikova. O teh tečajih govori vsaka članica tega društva z nekim posebnim ponosom. Obisk in uspeh pričata o njegovi potrebi.

«Ženski svet» želi društvu, predsednici in vsem odbornicam: Še mnogo let po tej poti dalje na braniku naše severne meje!

Proslava materinskega dne v Hrastniku. Rudarske žene in dekleta v Hrastniku se zbirajo v društvu «Slovenska družina». Popolnoma same vodijo to društvo, v katerem razvijajo občudovanja vredno delavnost. Kadar so same med seboj, delajo na šestan-kih ročna dela, se urijo v šivanju in krojenju. Veliko veselje imajo pa s predavanji o vzgoji in o drugih aktualnih vprašanjih. Da požive zavest skupnosti, ki je zlasti delavkam tako zelo potrebna, pa ob izrednih prilikah napravijo kako prireditev, ki se jim navadno prav lepo posreči.

Taka prireditev je bila tudi proslava materinskega dne, ki se je izredno posrečila. Najprej je bilo predavanje, katerega osnovno misel so same določile: tudi delavska mati in predvsem ona ima svoje naloge do svoje narodne skupnosti, ki se jih mora

zavedati zlasti danes. Potem so pa deklamovali: od najmanjšega do odraslega mladeniča in mladenke so se zvrstili z zelo posrečeno izbranimi deklamacijami. — Cankar in Župančič in Gradnik in Dora Gruden — vsi naši najboljši so prišli na vrsto s svojimi najbolj primernimi pesmimi. Kdo jim je izbral pesmi? Čisto same žene — članice društva, ki se živo zanimajo za vsa naša vprašanja in poznajo najlepše, kar imamo — če je le tako, da jim seže do srca. Potem je pa prišlo nekaj posebnega: «ABC rudarskih šolarjev» od Toneta Seliškarja. V «Našem rodu» je bilo objavljeno in ker rudarske matere živo spremljajo tudi čtivo svojega otroka, so takoj videle, kako primerna je ta pesnitev za mal nastop rudarskih otrok. Kako lepo so nastopili — posamezni in v zboru od šestletnih dečkov in deklic prvega razreda do 14letnih. Spretno so se kretali in pogumno, govorili so z lepim poudarkom, zborček je bil prav lepo ubran: Smo dečad rudarjev, črne zemlje gospodarjev. Ponovno vprašam: kdo jih je naučil? O, tudi to oskrbe one same, imajo sicer mnogo truda, a tudi mnogo veselja. Prav tako je presenetil pevski zbor iste mladine, ki je zapel lepo in ubrano nekaj pesmi. Spremljali so ga pa mali harmonikarji, ki so komaj v rokah držali svoj instrument, na katerega so pa svirali z veliko sigurnostjo in samozavestjo.

Prelep je bil ta večer, ganljiv v pristnosti doživljanja tako s strani poslušalcev kakor s strani onih, ki so nastopili. Vesele in ponesne so bile matere in njihovi otroci.

Dvajset let Društva diplomiranih babic. 4. junija je bil v Ljubljani občini zbor Društva diplomiranih babic, ki je bil obenem proslava dvajsetletnice obstoja društva. Ustanovljeno je bilo leta 1919. kot prvo babiško društvo v Jugoslaviji, da bi branilo pravice slovenskih babic. Prvič pa so bile na tem obnem zboru zastopane tudi babice iz drugih krajev Jugoslavije: Jugoslovansko združenje babic iz Beograda (ustanovljeno leta 1937.) in Udruženje primalja savske banovine ustanovljeno leta 1936.). Vsa tri babiška društva so sklenila, da se združijo v eno samo društvo in da bo «Babiški vestnik», ki je bil doslej samo glasilo slovenskih babic, odslej izhajal za vso Jugoslavijo v vseh treh jezikih in obeh pisavah.

Žalostna je bila ugotovitev, da se po dvajsetih letih babiški položaj ne le ni zboljšal, temveč se celo poslabšal. Odkar so bile oblastne uprave ukinjene, je večina babic postala občinskih. A občine so revne, preobložene z raznimi posli in v občinskih odborih so izključno možiki. Tako dobivajo babice po občinah od 200 din do največ 300 din na mesec za vse revne porode. Kar jih je privatnih, pa navadno tudi malo za služijo, saj je naše podeželsko prebivalstvo res zelo revno, pa tudi premalo zdravstveno izobraženo, da bi vedelo, kako važna je pri porodu strokovna pomoč. In tako babice stradajo in opravljajo razna neprimerna stranska dela, pri porodih pa skoraj tretjini naših mater ne pomaga ne zdravnik, ne babica, temveč neizobražena sosedka ali sorodnica. Zato je nujno potrebno, da se predvsem zaradi porodnic in otrok položaj babic uredi.

Značilno je, da so vsa tri babiška društva nezavisno drugo od drugega prišla do istih temeljnih zahtev: 1. prevzem v banovinsko službo, ki bo zagotovil babicam dostojno plačo, starostno penzijo in primeren socialni položaj, 2. obdavčenje sorazmerno dohodkom, 3. boj nestrokovnim pomagalkam — mazačkam in 4. babiško zbornico z obveznim članom, da bo zastopala zahteve babic. Poleg tega so zahtevale beograjske babice še zavarovanje privatnih babic proti boleznim in obnemoglosti, več porodnišnic za revne porodnice in nenormalne porode, nastavitve babic v bolnišnicah za porode (v njihovih krajih se namreč dogaja, da v bolnišnicah pomaga pri porodu navadna služkinja), in višjo izobrazbo za babice, ki bo povečala njihovo znanje, omogočala napredovanje v službi in jim dala višji socialni položaj. Zagrebske babice pa so povedale, da mislijo zgraditi svoj lastni dom.

V vsej Jugoslaviji je 2859 babic, tako da bi pri enakomerni razdelitvi in ako bi pri vsakem porodu bila babica, prišlo na vsako babico letno 175 porodov. Ker je fizično nemogoče, da bi babica opravila na leto več kot 100 porodov, manjka torej v Jugoslaviji še 2000 babic! In še te so slabo razdeljene. V treh banovinah — dravski, savski, dunavski — jih je 2354 (in še v teh jih je premalo!), v ostalih šestih banovinah pa jih je skupno 505.

Dostojna in primerna ureditev babiškega vprašanja bi stala državo na leto 50 do 60 milijonov dinarjev. A ta denar bi bil obilo poplačan z manjšo umrljivostjo poročin in otrok. Ne smemo nikoli pozabiti, da znaša umrljivost dojenčkov v Jugoslaviji 16%, medtem ko so države, kjer znaša 2-3%! In tudi v naši državi je v dobro vodenih zavodih umrljivost prav tako nizka. Stiri petine otrok, ki umre v prvem letu, umre po nepotrebnem, mogoče bi jih bilo rešiti,

vzgojiti iz njih zdrave in koristne državljane! Ali naj ob tem ogromnem zapravljanju narodovih sil štedimo z denarjem, ki bi mogel tisočim otrok rešiti življenje, tisočim mladih mater pa zdravje in rodnost? Ali ni po dvajsetih letih že zadnji čas, da se zavemo dolžnosti do lastnega naroda in začnemo štediti tam, kjer je štednja možna in koristna, ne pa pri življenjskih potrebah naroda?

O. G.

Nove knjige

Knjigo o delovnih pogojih za delavke, kakršni so danes uzakonjeni po vseh državah, je izdal Mednarodni urad dela v Ženevi pod naslovom «Le Statut legal des travailleuses».

Zakonske določbe, ki urejajo delo, katero vrše ženske, so izdale poedine države v okviru splošne delavske zakonodaje, saj je ženska kot delovna sila organsko vključena v splošni delovni proces. Zato prav za prav v nobeni delovni panogi ne moremo govoriti zgolj o ženskem delu kot takem, saj sta po vseh poklicih in delovnih področjih zaposlena oba, moški in ženska. S tem pa zopet ne moremo trditvi, da ne obstajajo posebne vrste dela, ki so za žensko mnogo bolj prikladne kot za moškega in narobe.

V kolikor tedaj govorimo o *ženskem delu*, mislimo predvsem na posebne okoliščine in *pogoje*, pod katerimi dela ali bi morala delati vsaka ženska. Vzroki za ostvareitev teh pogojev so tako tehtni, da so jih po vseh državah določili s posebnimi zakoni.

Kakšni so vzroki, na katere se morajo ozirati zakonodajalci? V prvi vrsti je treba upoštevati posebnosti, s katerimi je narava sama ločila žensko od moškega, to je različen telesni ustroj, ki sili civilizirano družbo, da ustvarja za ženo posebne delovne pogoje. Knjiga, o kateri govorimo, tudi s tem utemeljuje posebne določbe o ženskem delu, češ da je ženska po svoji naravi manj odporna in bolj občutljiva; zlasti pa se je treba ozirati na to, da utegne neprikladno delo oskodovati ali celo onemogočiti ženino plodnost. Poleg te prirodne razlike so pa tudi socialni vzroki, zavoljo katerih je treba za žensko delo izjemnih določb: žena ni le

delavka, marveč je tudi gospodinja in prirodna vzgojiteljica svojih otrok. Poklicno delo njene naloge zelo poveča, tako da so navadno mnogo bolj obsežne kot naloge moža in bi jih ne mogla izvrševati, ne da bi bilo pri tem ogroženo njeno zdravje in da bi ne trpelo delo, ki ga mora izvršiti, ko bi ne bilo posebnih ureditev, ki olajšajo delo žlasti poročni ženi. Poleg tega se pa prezaposlena žena niti malo ne more zanimati za vprašanja, ki jih morajo reševati v vsaki delovni skupnosti njeni člani. Vsi ti vzroki pričajo o potrebi posebne socialne zakonodaje za žensko, ki dela v poklicu.

V pričujočem delu je zbrano obsežno gradivo o vprašanjih socialne zakonodaje, v kolikor se nanasa na žensko delo, saj obsega kar 720 strani. V uvodu razpravlja o načinu, kako se je uveljavila posebna zaščita (ali z zakonom ali s pogodbanj) ter o kontroli nad izvajanjem posebnih zakonov. Obsežno poglavje je posvečeno zaščiti materinstva v okviru socialnih zakonov po raznih državah, kako so uveljavljeni v mednarodnih pogodbah (konvencijah). Podaja razvoj te zakonodaje od leta 1919, do leta 1937, ter vse vrste zaščite materinstva: dopuste, posebno zaščito pri delu, poseben dopust v izjemnih primerih, zaščito pri nosečnosti, razne dajatve, zavarovanje in določbe. Kdo spada pod to zaščito? Točen pregled zaščite materinstva podajajo izredno pregledne tabele, ki nudijo pogled v te vrste zakonov po raznih državah.

Prav tako jasno govori knjiga tudi o drugih vprašanjih, ki morajo zanimati vsako ženo, zaposleno zunaj doma za zasluzek. Vsa ta vprašanja pokaže najprej v luči med-

narodne ureditve, potem pa razčlenja položaj v raznih državah, kakor so one uredile po raznih delovnih področjih delovni čas, plačilo nadur, odmore med delom ter nedeljski in prazniški počitek. Posebna razprava je posvečena nočnemu delu žen. Tu se zopet vidi, kako se je postopoma zboljševal položaj žen na podlagi mednarodnih konvencij, ki so se jim priključile poedine države. Mednarodna ureditev ženskega dela izključuje žene od nekaterih vrst del, ki jih deli po neprimkladnosti za ženski organizem v nezdruva, pretežka in nevarna dela. Tudi o teh kategorijah dela nam nudi knjiga lep in jasen pregled z ozirom na zaščito žene.

Nadaljna poglavja govore o plačilnih uredbah ter o minimalnih mezdah, o raznih vrstah delavskih zavarovanj, kakor o zavarovanju zoper bolezni, starost, brezposelnost, nezgode. V razpravo je vključen tudi položaj delavke-metetelektualke, ki je zaposlena bodisi v javnih ali v privatnih poklihih.

Delo bo izvrstno služilo zlasti našemu ženskemu inteligentnemu naraščanju, ki se želi seznaniti z aktualnimi socialnimi vprašanji današnjega časa ter želi povezati svoj šolski študij z izsledki iz praktičnega življenja. Knjiga pa kaže tudi pot za čim boljše vživetje v praktično delo naših izobraženk, kamor jih mora življenje nujno pripeljati, če ga hočejo prav razumeti in če hočejo koristiti skupnosti.

A. V.

«Rudarska balada». Marija Majerjeva, ki je najbolj dojemljiva leta življenja preživela v tistem češkem in proletarskem Kladnu, ki nam je pred kratkimi tedni rezalo v še vedno živo češko rano, je v treh, po načinu podajanja povsem različnih poglavjih, zapela svojo «Rudarsko balado»; balado, ker izzvani po življenju, polnem napornega in nevarnega dela, v najgobje ponižanje, hujše od sleherne smrti.

Toda Rudolf Hudec, ki pod tujim imenom gara po nemških rudnikih, ker se je udeleževal stavkovnega gibanja in je črno zapisan, ljubi to delo še ko ga svetovna vojna za hip vrže na površje, ki razdvaja ljudi, kajti pod zemljo vlada ljubezen in tovarishтво. Ko je star in pohabljen in mu preostaja samo še — beračenje, se v trpko razjedajoči zavesti svojega ponižanja in sra-

mote, ki pa ni njegova sramota, kot ga tolaži žena Milka, vrže na zemljo, ki ga ne pusti več v svojo ostrico, grabe po njej in vpije: pod zemljo, hočem pod zemljo. Dokler je delal, pa čeprav pod zemljo; je bil človek, zato je ljubil delo, ne more pa ljubiti revščine, tiste najhujše, ki daje človeka sluhajni dobroti in godrnjavegu usmiljenju v oblast. Tudi Marija Majerjeva ne more ljubiti take revščine. Z uvodnimi besedami, posmetimi po uvodniku Josefa Hore, nam je morda prevajalec Fr. Bradač, morda založba «Cesta» hotela prikazati svet, ki ga pisateljica oblikuje, in njen odnos do tega sveta. Ali je res Hora zapisal, da Marija Majerjeva ljubi uboštvo, ali ni morda samo zapisal, da ljubi ljudi, ki žive v uboštvu, ker se je v najnežnejših letih vračala vanje in se povezala z njimi z isto zvesto tovariško skupnostjo, kakršna veže v baladi Rudolfa Hudca z ženo Milko in še «Josipa Zvonara» s tovaršem Novakom-Milfantom?

Tudi Češko balado bi danes mogle nazvati Rudarsko balado Marije Majerjeve, ker nam težko in temno zvone svetle besede že beračeve žene Milke: Srce mi je poskalovalo od veselja, da imamo mi Čehi samostojnost, vsak češki mož in vsaka češka žena je bila postavljena za klin višje na tej pozemeljski lestvi in otrokom je vendar to pomenilo čisto drugačno bodočnost!... mi izmenjemo, kako grenak kruh je to, spadati k majhnemu narodu, ki je živel doma in v tujini pod tujo firmo!

Erna Muser

Knjige Mladinske matice za leto 1939.

Mladinska matica, ki s svojimi načrtnimi publikacijami vzgaja naš mladi rod, je tudi letos darovala naši deci troje knjig. Za naše najmlajše je *Franjo Roš napisal zgodbe o medvedku Diju*, ki spremlja malega Janka skozi vse radosti in nezgode njegovega življenja, v katerem so vse še tako majhna stvari pomembne in važne in zanimive. Pisatelj je dobro pogodil otroško miselnost in podoživel otrokovo zanimanje na tej razvojni stopnji, ko otrok oživlja svojo vsakdanjost z drobnimi domislicami, opazuje pri tem odraslega človeka. Snov je tu pa tam tudi etično poglobil. Toplina, preprosta kompozicija — nuzanje dogodkov brez zapletljajev, zlasti pa prozoren, domač, preprost — pa vendar sočen jezik — saj pre-

vladuje prosti stavek, ki misel jasno predstavlja — bo našim malim čitateljem omogočil lahkotno razumevanje. Pristržne slike Ks. Prunkove mu bodo pa vsebinsko čustveno še bolj približale.

Močna obogatitev naše mladinske knjige je *T. Seliškarka* povest *«Janko in Metka»*. Snovno in motivno je rahlo naslonjena na znano pravljico o bratcu in sestrici, ki sta vzajemno prenašala vse težave življenja. Vsebinsko pa je krepko postavljena v naš čas in prostor, prikazujejoč bridko usodo dveh otrok — brezdomcev, ki se pa z lastnim pogumom in odporom in spretno iznajdljivostjo borita proti krutemu toku življenja in rešujeta ne le sebe temveč tudi svoje sotrpine. S prirojeno etično zavestjo, ki ostro loči dobro od zlega in tudi «nevzgojenemu» otroku postavlja svoj kategorični imperativ, se rešujeta iz skušnjav svojega bednega življenja in — zmagata.

Idejno je knjiga apoteoza dela, ki edino daje človeku zavest lastne vrednosti in poguma, je izpoved vere v prirojeno človeško dobroto, v pravno in gospodarsko moč družabne zajednice. Brez zagrenjenosti, sovražnosti in upornosti izpoveduje pisatelj svojo preprosto vero v rešitev človeka na temelju medsebojne pomoči, razumevanja in odpuščanja, brez didaktičnega nasilja vodi bralca v poglobljeno razmišljanje o socialni problematiki življenja, brez sentimentalnosti budi v njem ganljivo dejavno sočutje, brez politične dogmatičnosti odpira otroku razumevanje za vzročne medsebojnosti, krivična protislovja družabnega življenja, katerih razplet — vsaj za otroško obzorje — more najti svoje pogoje predvsem v resnično dobrem človeku.

Stilno je delo realistično oblikovano, s proznim razpletom dejanja, ki v svojih posrečenih razvozljavah ustvarja mestoma skoraj pravljico zadoščenje in z močno situacijsko napetostjo, tu in tam simbolno pridvignjeno. Realistiko dejanja poglablja mestoma prirodna razpoloženska slika, ki s svojo čustveno muzikalno ubranostjo budi v bralcu slutnjo netvarne lepote kot nasprotje snovne resničnosti življenja. Jezikovno je knjiga bogata, pestra in prožna.

Gotovo je pa najmočnejša vrlina Seliškarkove mladinske knjige njena oblikujoča sila,

njena živa prepričevalna moč, ki baš radi svoje netendenčnosti more voditi otroka do socialne dejavnosti, osebnega poguma in širokega življenjskega optimizma, iz katerega klije gonilna sila njegovega mladostnega idealizma in hotenja.

Izredno dragocena, zlasti za našo narodno vzgojno pdizadevanja, pa je *zgodovinska čitanka Vlada Klemenčiča «Iz starih in novih časov»*, ki v literarni obliki, živi plastiki, brez običajne zgodovinske suhoparnosti in suhe sistematike postavlja pred bralca slovensko zgodovino v živobarvnih slikah, ki prikazujejo bralcu napore in prizadevanja naših dedov za kulturno rast in politično osamosvojitve slovenskega naroda. Močan povdarek je zlasti na kulturno-zgodovinskem razvoju, kar daje knjigi posebno vrednost. V knjigi ne bo našel le učenec dragocenega zgodovinskega spoznanja, ob katerem bo vraščal v našo narodno preteklost, v njej bo tudi naš učitelj zajel metodičnih pobud in vzorov za svoje delo v zgodovinski uri. Knjiga mu bo dragocen kažipot, kako na najbolj učinkovit način posreduje učencu razumevalajočo zgodovinsko znanje.

Mladinski šolski matici smo za izbrani knjižni dar naši deci iskreno hvaležni.

Dora Vodnik

Ivan Bratko: Gibanje cen in naše kmetijstvo. Ne bilo bi prav, če bi šla današnja žena mimo tega naslova, češ, gospodarska vprašanja so le za moške. Nasprotno, vsaj toliko kakor moški se moramo tudi ženske zanimati za ta vprašanja, saj je tudi naša in naših otrok blaginja ali pomanjkanje odvisno od teh pojavov. Današnje življenje zahteva tudi od nas, da jih pozna vsaka ženska, ki se zaveda, da je del skupnosti, zlasti pa ona, ki zahteva, da tudi žene sodelujejo v javnem življenju. Da bo naše soodločanje — kadar si ga bomo priborile — res uspešno, da ne bomo le številke in kinovke, se učimo in spoznavajmo zlasti take probleme, ki posvetijo v globino vzrokov današnjega stanja in današnjih razmer. Ena takih knjig je omenjena brošura, ki je izšla kot ponatis iz revije «Ljborzja». Naroča se pri Ivanu Bratku, Ljubljana, Wolfova 6, in stane samo 6 din.

V izdaji Narodne galerije je pravkar izšla knjiga

Janez in Jurij Šubic

ki jo je napisal univ. prof. Franc Mesesnel,
naš najboljši poznavalec slikarjev Šubicev

Krasno opremljena, v polusnje vezana knjiga je tiskana
na najboljšem umetniškem papirju in obsega čez
250 strani formata 19,50×26 cm, ima mnogo enobarvnih
slik in celostranskih prilog, med temi 16 sijajno uspeh
večbarvnih posnetkov

To dragoceno slovensko delo neminljive vrednosti stane 230 din.
Ta znesek se lahko plačuje v mesečnih obrokih po 25 din počenši
z dnem naročila

Naroča se v Učiteljski tiskarni v Ljubljani, Frančiškanska ul. 6

Darovi v tiskovni sklad

Za tiskovni sklad so darovale:

ga. Ivanka Trnka din 36.—; po din 8.—: gg. Marija Pogačar, Zlata Kovač; po
din 6.—: gg. Judita Kovač, Danica Demšar, Minka Zalaznik, Vilma Šemrov; po din 4.—:
gg. Alojzija Lipovšek, Milka Zupan, Nada Šmid, Slava Vakselj; po din 2.—: gg. Marija
Baričič, Roza Kuharič, Marija Omahen; po din 1.—: ga. Josipina Lusner; ga. Jožica Gržina
Lit. 5.—, ga. Ant. Cucek Lit. 2.—. Vsem cenj. darovalkam iskrena hvala!

Zaupno vprašanje

Oprostite, da Vam stavimo zaupno vprašanje: kako je z Vašo letošnjo naročnino?
Morda sami ne veste; zato dovolite, da Vam povemo mi. Ste našli položnico v
junjski številki? Potem niste nam letos še ničesar poslali. Je bila poleg položnice
še okrožnica? Iz te ste razvideli da ste dolžni še za drugo polletje lanskega leta.
Zato nikar ne odlašajte pošljite vsaj nekaj na račun, da pokažete svojo dobro
voljo in nam pomagate olajšati skrbi, ki nam že rastejo čez glavo. Vaša krivda
je, da mora naša uprava neprestano tožiti in moledovati. Zdramite se in storite
svojo dolžnost, kakor moramo mi izpolnjevati svojo.

V današnjem listu dobe redne plačnice položnico za drugo polletje. Se priporočamo!

Uprava



Jož, kako neprijeten duh ima to perilo! V njem je še vonj po slabem milu. Imejte vendar usmiljenje s svojim dragocenim perilom in perite ga z vedno jednako dobrim terpeninovim milom Zlatorog, ki odpravi s svojo belo gosto peno vsako umazanijo. Z njim oprano perilo je belo kot sneg, mehko-voljno in prijetna duhteče.



TERPENTINOVNO MILO

Zlatorog

Malinovec

pristen, naraven,
s čistim
sladkorjem
vkuhan

se dobi na malo
in veliko

v lekarni

dr. G. Piccoli

Ljubljana

nasproti

»Nebotičnika«

LJUBLJANSKA KREDITNA BANKA V LJUBLJANI

Podružnice:

Beograd, Celje, Kranj, Maribor, Ptuj,
Rakek, Slovenjgradec, Split, Sibenik, Zagreb

se Vam priporoča za izvrševanje vseh bančnih poslov

Sprejema vloge na knjižice in tekoče račune proti najugodnejšem obrestovanju, finansira industrijo in trgovino, izvršuje nakazila v tu- in inozemstvu, kupuje in prodaja valute, devize, vrednostne papirje itd.